

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

Quaestio quinta, De Angelis

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

- A** exiguae fidei culpam Mariae affingit Tertullianus libr. De carne Christi, cap. 7. *Sed quae ratio responsi, inquit, matrem & fratres ad praesens negantis, discat etiam Apelles. Fratres Domini non crediderunt in illum, sicut & in Evangelio ante Marcionem edito continetur. Mater aequae non demonstratur adhaesisse illi, cum Martha & Maria alia in commercio ejus frequententur. Hoc denique in loco apparet incredulitas eorum, cum is doceret viam vitae, cum Dei regnum predicaret, cum languoribus & viriis mendendis operaretur, extraneis defixis in illum tam proximi aberant.* Sed causam pro eo dicit Pamelius, & totam incredulitatis notam in fratres transfert; & Matrem Christo non adhaesisse eatenus tantum dici vult, quatenus non omnibus Christi concionibus interfuit. Laudabilis quidem, sed irritus est Pamelij conatus: ecquanam enim adversus tam apertam sententiam valeat exceptio? Nam ait hoc in loco apparuisse incredulitatem eorum, cum predicaret
- B** Christus regnum Dei, & extraneis in illum defixis abessent proximi. Atqui Virginem dixit non aequae adhaesisse Christo ac Martham & Mariam. Virginem igitur, itidem ut Domini fratres, incredulitatis arguit. Origenem quoque contra Rhenanum idem ipsi crimen objicientem defendere parat Pamelius hoc argumento, quod B. Virginem immaculatam appellet. Commodius locum ex Homil. 20. in Luc. proxime adductum exponere fatagit Sixtus Senensis libr. 5. Biblioth. Puto, inquit, Origenem vocabulo plena fidei intellexisse plenam Annot. 140 cognitionem omnium mysteriorum divinitatis & humanitatis Christi, quam Maria Virgo nondum eo tempore habebat; quamvis ea omnia, quae tum de Christo noverat, certissima & inconcussa fide teneret. Ad priorem vero ex Homil. 17. diluendum locum conducere poterat Thoma solutio, du- Thom. p. 3. 9. 27. d. 4. bitationem illam, admirationem & discussionem interpretantis, si non rejicula illa scandali &
- C** infidelitatis voces occurrerent. Porro absone hae, & ab Ecclesiae placitis discrepans Veterum aliquot de Mariae sententia, aliaque ejusmodi nonnullae, quas brevitati consulentes praetermittimus, causam dederunt Lutheranis & Calvinistis, cur B. Mariam reliquorum more hominum peccasse sciscerent.

QVÆSTIO QVINTA.

DE ANGELIS.

- D** I. Vix certi quicquam Origenis etate de Angelis fuerat definitum. II. Queritur quo tempore Angelos, & rationis compotes naturas reliquas à Deo conditas, & in peccatum delapsas ratus sit. III. Vtrum Angelos corporatos esse censuerit. IV. Sibi videtur aliquando non constare: V. sed conciliantur discordantes loci. VI. Vtrum animam illis inesse, an ipsos esse animas dixerit. VII. Angelorum inter & Daemonum corpora discrimen aliquando tenuitatis constituit. VIII. Consentes habet Patres bene multos. IX. Origeniana sententiae radix investigatur. X. Vtrum aquas quae supra & infra Firmamentum sunt, Angelos esse arbitratus sit. XI. Ecquid de Angelorum libertate, meritis, gratia, remuneratione, ac poenis statuerit. XII. Patrum multorum adversus hanc ipsius doctrinam contraria. XIII. Vtram priorem crediderit hominum an Daemonum naturam, exploratur. XIV. Ex ipsis Origenis verbis sententia illius super Angelorum libertate ac meritis aperitur: XV. in qua tamen videtur nonnumquam titubare. XVI. Causae huic Patres aliquot suffragantur. XVII. Origeni favent alia quaedam. XVIII. Vtrum Angelos ab hominibus erudiri persuasum habuerit. XIX. Expenditur ejus sententia de Angelis judicandis; XX. cujus fundamenta aperiuntur. XXI. Eam frustra excusare conatur S. Thomas. XXII. Quo tempore extrema supplicia Daemonibus vel insuetis vel infligenda Origenes crediderit. XXIII. Origeni assentiantur Patres plerique. XXIV. Vtrum hominum sanctitate florentium animas Angelos esse senserit. XXV. Nonnullorum criminationibus opinionis hujus causa fuit obnoxius. XXVI. Ventilatur ejus sententia de tutelaribus Angelis; ac primum Gentium, XXVII. Ecclesiarum, XXVIII. hominum singulorum, XXIX. & verum anima carentium. XXX. Vtrum unicuique Genti & homini Angelos duos, bonum unum, malum alterum simul assistere putaverit. XXXI. Fons Origenianarum de Angelis tutelaribus sententiarum ostenditur: XXXII. adstipulatores Patres recensentur. XXXIII. Ee & ex Origenis fluctuatione excusari possunt. XXXIV. Quid de Angelis *ἄγγελοι* opinatus sit, indagatur. XXXV. Queritur, quid senserit de Angelis remunerationum & poenarum

administris. XXXVI. Vtrum Angelos neutiquam invocandos esse putaverit. XXXVII. A
Vtrum & quomodo Cherubimos Filij cogitationes esse dixerit. XXXVIII. Vtrum Da-
mones indore & sanguine nasci existimaverit.

I. **O**RIGENIANAM de Angelis doctrinam, iter institutum profequentes, ex-
plicemus. Ac Angelorum nomine, tum bonos Angelos, tum malos, qui Dæ-
mones appellantur, comprehendimus, quoniam permitta sponte sua & cohæ-
rens est utrorumque notitia. Horum naturam suis temporibus nondum satis aperte fuisse
cognitam, nec Ecclesiæ definitionibus explanatam scribit Origenes in Proœmio libro
tini *αὐτῶν*. Est etiam illud in Ecclesiastica prædicatione esse Angelos Dei quosdam, & Virtutes bo-
nas, quæ ei ministrant ad salutem hominum consummandam; sed quando isti creati sunt, aut quomodo
sint, non satis manifeste distinguitur. Et paulo superius: De Diabolo, & Angelis ejus, contrarijque
Virtutibus Ecclesiastica prædicatione docuit, quoniam sunt quidem: sed quid sint, aut quomodo sint, non sa-
tis clare exposuit. Apud plurimos tamen ista habetur opinio, quod Angelus fuerit iste Diabolus, & Apo-
stata effectum quamplurimos Angelorum secum declinare persuaserit, qui & nunc Angeli istius nuncupan-
tur. Proclivis ergo erat Origeni in re lubrica & incerta lapsus, prompta & facilis in tenebris
divagatur. Singula hic enucleate discutenda sunt.

II. Quærendum priore loco illud est, quo tempore Angelos à Deo conditos Origenes
statuerit; neque Angelos duntaxat, sed rationis etiam participes naturas omnes, siue Dæ-
mones, siue humanas animas, siue alias quascunque (nam & alias pleraque rationis com-
potes esse sensit) quoniam ejusdem eas omnes esse inter se naturæ, & eodem tempore à
Deo conditas, tumque fuisse *vitas*: hoc est Mentis; deinde vero propter varios illarum
motus, ac diversum liberi arbitrij usum, in varios ordines, siue Angelorum, siue Homi-
num, siue Dæmonum distributas, constanti & iterata Origenes assertionem prodidit; ut sæpe
in sequentibus ostendemus. At quoniam vulgo ignorari scribit, quo tempore creatæ illæ
sint à Deo, nec quicquam aperte super ea re definit, conjecturis duntaxat utendum est.
Probabile mihi quidem sit naturas hujusmodi ab æterno creatas à Deo Origenem existi-
masse; quemadmodum numquam sine luce sibi coæva, licet à se producta Sol fuit.
Demonstrabimus quippe infra, persuasum fuisse illi Mundum idcirco à Deo conditum, ut
naturæ illæ rationales in eum pro meritis demitterentur. Atqui sine Mundo Deum num-
quam fuisse idem opinabatur; ait enim libr. 3. *αὐτῶν* cap. 5. *Si caput mundus ex tempore,*
quid ante faciebat Deus, antequam mundus fieret? uti os enim dicere naturam Dei otiosum est simul
& absurdum, vel utare quod bonitas aliquando non fecerit, vel omnipotentia aliquando non egerit po-
tentatum. Igitur ne rationales quidem naturæ ex tempore esse coeperunt. Vnde necessario
sequitur eas ab omni ævo conditas à Deo fuisse; tum variis modis voluntatis libertate
ufas, has recte, male illas egisse, statimque sceleribus earum expandi mundum fuisse fa-
bre factum in quem detruderentur, adeo ut hæc re licet diversa, simul tamen contigerint.
Quod ut Adamantium ita sensitse putem, facit Platonicorum recentiorum auctoritas,
quorum consimilis erat propemodum iisdem de rebus sententia, ut est apud Augustinum
libr. 10. De Civit. Dei, cap. 31. Facit & iste Hieronymi locus ad cap. 1. Epist. ad Titum:
Sex millia necdum nostri orbis implentur anni; & quantas prius æternitates, quanta tempora, quantas
seculorum origines fuisse arbitrandum est, in quibus Angeli, Thyoni, Dominationes, ceteraque Virtutes
servierint Deo, & absque temporum vicibus atque mensuris Deo jubente subsisterint? Hæc Origenis-
num sapiunt, qualia multa Commentariis suis Hieronymus asperferat. Facilis nunc est
Leontij Byzantij intellectus, cum ait Scholior. Act. 10. v. 24. inquit, αὐτῶν τῶν αἰώνων παρῆναι
ἰδὲν αὐτῶν (αἰώνων) ἄτας, ὅτι αἰὼν ἔφ' ἀϊώνων ὅτις ἦσαν παρὰ τὴν καὶ θεοῦ, καὶ οἱ δαίμονες, καὶ αἱ ψυχαὶ
καὶ οἱ ἀγγελοὶ ἀφ' αἰώνων τῶν θεῶν, καὶ τὸς ἐπιτολάς αὐτῶν ποιῶντες. ὁ δὲ ἡγεμὼν εἰς αὐτὸν ἐπιδήν τὸ ἄνω-
ἐκείνου εἶχεν, ἢ βελήθη αὐτῶν τῶν θεῶν, καὶ ἀπάστα τοῦ ἄνω ὁ θεός. συνασπίσται ἡ ἀπὸ πύσσου αἰ
ἀνάγει δαίμονες, & οἱ ἄλλοι πάντες ἀνθρώπων δαίμονες ἐξήσαντο. οἱ δὲ ἐν ἰσχυροῖς ἀγγελοῖς. οἱ δὲ ἐν ἰσχυροῖς
ἀγγελοῖς. & ἄτας ἐφεξῆς ἐξ ἑσθ' αἰώνων τῶν αἰώνων ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν αἰώνων τῶν αἰώνων τῶν αἰώνων
ἰπὸνται ἐν τῶν παρόντων κόσμῳ, καὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν τῶν παρὰ τὴν καὶ θεοῦ ἀνάγειν. Atque ita interim
de præexistentia (Origenes) sentiebat, ante secula mentes fuisse puras omnes, & Dæmones, & Animas,
& Angelos ministrantes Deo, eisque mandata exequentes. Diabolum autem cum unus esset, quoniam
arbitrij libertate pollebat, Deo resistere voluisse, eumque à Deo fuisse expulsum; unaque cum ipso descivisse
omnes alias Virtutes, & quæ plus peccassent Dæmones evassisse; quæ minus, Angelos; quæ minus etiam,
Archangelos; & ita consequenter unumquemque pro suo peccato recepisse premium; reliquas autem fuisse
animas, quæ non tantum peccaverant, ut Dæmones fierent; neque rursus ita leviter, ut Angeli evade-
rent; mundum itaque hunc condidisse, animamque supplicij causa corpori colligasse. Creationem in-

A ter, & peccatum, & pœnam momentum fere unicum intercessisse intellige, atque hac *αὐτὸ τὸ αἰώνιον*, idest ab aeterno contigisse. Ad Origenis sententiam accedit Auctor Commentarij in Job, quem vertit Perionius: ait enim: *In Diabolo autem principium formationis intelligendum est, non quod omnium quæ ratione & animo intelliguntur, primus sit effectus: sed quod sine tempore, quemadmodum locus ille declarat.*

III. Videndum deinde Angelosne corporatos esse, an corpore carere Origenes arbitratus sit. Non satis autem explicata, & certa videtur prima fronte ejus ratio; nam pugnantia secum esse dicas, quæ diversis libris super eo argumento diseruit. Quicumque tamen animum ad ejus verba attenderit diligenter, aliter judicabit. Rata quippe fuit ejus & constans opinio Angelos corpore esse indutos, sed subtili & tenui: nam libr. 1. De princip. cap.

B 6. pronuntiat *Solius Dei, idest Patris, & Filij, & Spiritus sancti natura id proprium esse, ut sine materialis substantia, & absque ulla corporea adjectionis societate intelligatur subsistere.* Quem locum affert S. Thomas p. 1. q. 51. a. 1. eamque opinionem ab antiquis Philosophis Origenem hausisse asseverat. Clariora etiam proloquitur libr. 2. ejusdem Operis, cap. 2. & postquam quaesivit an summam beatitatem adeptæ ratione pollentes naturæ corpus penitus exuere possint, si-bique id *difficillimum & pene impossibile* videri dixit; addiditque, quod & sequenti capite iterum usurpat, necesse fore in nihilum redigi corpoream naturam, quemadmodum de nihilo fuit procreata, si utilis esse desineret: tum subdit: *Si vero impossibile est hoc ullo modo as-*

C firmari, idest quod vivere præter corpus possit ulla alia natura, præter Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, necessitas consequentia ac rationis coarctat intelligi, principaliter quidem coarctatas esse rationabiles naturas; materialem vero substantiam opinione quidem & intellecta solum separari ab eis, & pro ipsis, vel post ipsas effectam videri, sed numquam sine ipsa eas vel vixisse, vel vivere: solius namque Trinitatis incorporea vita existere recte putabitur. Hæc inspectandi Origenis viro magno præbuerunt argumentum, quod cum Angelos & rationis capaces animas longo intervallo corporibus caruisse alibi dixerit, id tamen fieri non posse hic affirmaverit. Verum res aliter se habet; nam corporeos quidem Angelos & animas revera esse Origenis opinio fuit, sed ea tamen propter insignem subtilitatem, cum reliquis mundi corporibus comparata, spiritualia, ut ostendemus paulopost, & incorporea dici posse: quamvis ergo ante mundi hujus corporei officium condita ea fuerint, corpore tamen sui generis fuisse instructa: ac ne in primo quidem illo statu diu perseverasse, sed admissio statim postquam creata sunt peccato, in crassiora continuo corpora supplicij causa fuisse immerfa. Præter superiora testimonia quibus Angelis corpus affingitur, recitanda quoque ea quæ locum Origenis supra allatum excipiunt: *Vt ergo, inquit, superius diximus, materialis substantia huius mundi habens naturam, quæ ex omnibus ad omnia transformatur, cum ad inferiores quosque trahitur, in crassiores corporis statum, solidioremque formatur, ita ut visibiles istas mundi species, variisque distinguat: cum vero perfectioribus ministrat & beatoribus, in fulgore celestium corporum micat, & spiritualis corporis indumentis vel Angelos Dei, vel filios resurrectionis exornat.* Sed & libr. 4. in Anacephalotisi: *Semper autem erunt rationabiles nature, quæ indigent indumento corporeo: semper ergo erit natura corporea, cuius indumentis uti necesse est rationabiles creaturas. Nisi quis putet posse vel assertionibus ostendere quod possit natura rationalis absque ullo corpore vitam degere. Sed quoniam difficile sit, & quam pene impossibile intellexi nostro, in superioribus singula differentes ostendimus.* Quapropter Photius Cod. 106 Theognostum Alexandrinum libro quarto Hypotyposon ex mente & sententia Origenis scripsisse refert, Angelis & Dæmonibus exilia corpora esse circumposita.

D IV. Sed quamvis rationabilibus naturis corpus diserte & liquido affinxerit Origenes, à se diversus abire videtur aliis locis, & corpus iisdem naturis detrahere. Sic Homil. 1. in Genes. *Cum enim ea quæ facturus erat Deus, ex spirita constarent & corpore; ista de causa in principio & ante omnia caelum dicitur factum, idest, omnis spiritualis substantia, super quam velut in throno quodam, & sedē Deus requiescit. Istud autem caelum, idest firmamentum, corporeum est.* Vbi cum spiritalem substantiam opponat corporeæ, sequitur esse incorpoream: & Tom. 1. Commentar. in Iohann. p. 16. 17. *καὶ αὐτῶν ἐπισημαίει αὐτὸν πᾶσι τὰ ἀσώματα ζῶντων ἐν μακαριότητι τῷ αἰῶνι, ὁ ἐκλέμψῃ δὲ δράκοντι ἀεὶ γὰρ ἔστιν) ἄπο πᾶσιν ἡ κατὰ τὴν ζωὴν, αὐτῶν πᾶσιν ἐν δὲ θῆται ἕλη καὶ σώματα & Tomo 20. p. 320. πᾶσι τοῦ κῆν τῶ εἶχε ὁ ἀσώματ. δὲ ἕλη ἀληθῆς αὐτῶν ἐν τῷ ἐνοῶν ὅτι λογικὸς ὅτι, καὶ ὅτι τὸ πῶς δὲ μὴ ἀσώματος ὅτι, τὸ ὅτι δὲ ἀσώματ. καὶ τὸ πῶς μὴ σώματ. & πῶς σώματ, ἀλλο δὲ ἡ πῶς σώματ. Item libr. 1. αὐτῶν, cap. 7. Manifeste ergo in Christo & per Christum facta esse omnia, & creata pronuntiat (Paulus Col. 1. 16.) sive visibilia quæ sunt corporalia; sive invisibilia, quæ non alia etiam arbitror, quam incorporeas, spiritualesque virtutes: & libr. 2. αὐτῶν, cap. 3. Non enim idem intelligitur, ea quæ non videntur, & ea quæ invisibilia sunt. Ea namque quæ sunt invisibilia, non solum non videntur, sed ne naturam quidem habent ut videri possint, quæ Græci ἀσώματα, idest incorporea appellantur. Hæc autem de quibus Paulus dixit: *Quæ non videntur, naturam quidem habent ut videri possint, nondum tamen videri ab his quibus promittuntur exponit: & istud è libr. 3. cap. ult. Omnis igitur hæc ratio hoc continet, quod duas generales natu-**

E

F

A VII. Angelorum autem inter & Dæmonum corpus discrimen aliquod tenuitatis constituit, quoniam graviora, vel subtiliora corpora, pro criminum modo, Mentibus addita fuisse opinatus est, ut diximus. Postquam enim ob nequitiam Dæmones cœlo sunt exturbati, crassiore quodam corpore circumseptos esse existimavit. Sic ille Tom. 1. in Iohann. p. 17. ὁ κατὰ φύσιν ὁ δὲ πνευματικὸς ἀποστασίων ἐκ τῆς οὐρανόθεν ἐκείνων ἀλλήλων, ὡς καὶ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ ἐστίν. Quod de Diabolo statuit, de omnibus quoque Dæmonibus intelligendum est. Atque hoc corpus crassius licet Angelico, esse tamen dicit naturaliter subtile, & velut aëra tenuē, ex aëre nimirum rariore contextum. Quod in eo redarguit Hieronymus Epistol. 59. ad Avit. cap. 1. At eam tamen corporum diversitatem citra ullum naturæ discrimen Origenes admittit. Diabolum quippe inter & Angelum ullam ἁδίου differentiam esse negat Tom. 20. in Ioh. p. 312. Nec repugnat quod scripsit libr. 3. contra Cels. οἱ δὲ τῶν θεῶν θεοὶ ἐστὶν ἀθάνατοι ἀλλὰ οὐκ εἰσὶ θεοὶ, & ἀεὶ ὡς ἀνθρώποι ἐστὶν ἐν τῷ σώματι αἰσθητῶν. Aliud est enim φύσις, aliud ἁδία.

VIII. Atque singula hæc placita Patrum numerus defendit, qui ut in re incerta, neque definitionibus Ecclesiæ circumscripta, animo suo morigerati sunt. Corporeos esse Angelos quinam ex illis putaverint, partim laudamus in Observationibus nostris ad pag. 488. Tomi 17. Comment. Origenis in Matth. Quibus addi possunt Iustinus in Dialog. cum Tryph. Clemens Alexandrinus Pædag. libr. 1. cap. 6. Macarius Hom. 4. Methodius apud Photium, Cod. 234. Cyrillus libr. 9. in Iohann. Gennadius libr. De dogmat. Eccles. cap. 11. & 12. Bernardus libr. 5. De consideratione ad Eugenium, & alij complures. Quid quod eandem sententiam in Actis septimæ Synodi Oecumenicæ, non definitam quidem, sed tamen expressam reperimus: adeo trita usū, & vetustissimorum Theologorum consensu tralatitia fuit ea opinio.

Notavimus Origenem corpus licet Angelis affingentem, eadem ipsis aliquando detrachere visum. Idem observare licet in Basilio, qui quamvis corporeos Angelos dixerit libr. De Spiritu sancto, cap. 16. & alibi; eisdem tamen corporis expertes esse libr. 4. contra Eunom. affirmat. Vnde vero orta est in Origene observata à nobis discrepantia, indidem illa quoque Basilij profecta est, ex vocum nempe abusu, & crassiorum corporum respectu.

Optime Casarius Dialog. 1. Interrog. 48. ἀποκρίσται μὲν ὅτι ἀθάνατοι καὶ ἁδίοι, σώματα δὲ καὶ εἰσὶν ἁδία, ὡς αἰεὶ ὄντες, ἢ πῦρ ἢ ἕρπυλις, ἢ ἄρ. σώματα γὰρ ὑπαρχοῦσι λέγεται, & ἀύλα, ἕξω δὲ ἡμετέρας παρῶν. σώματα γὰρ ἁπλοῦς ἁδία ὄντων ὁ ἀρ. ὁ δὲ ἀρ. ὁ δὲ ἀρ. ὁ δὲ ἀρ. Incorporei quidem sunt Angeli secundum nos: corpus vero sunt secundum se, ut ventus, vel ignis, vel fumus, vel aër. Corpora enim sunt tenuia, materie experia, extra nostram consuetudinem. Corpora enim caelestia, & corpora terrestria dicit sanctus Apostolus. Cui simillimum illud est Cassiani Collat. 7. cap. 13. Licet enim pronuntiemus nonnullas esse spirituales naturas, ut sunt Angeli, Archangeli, cateraque virtutes ipsa quoque anima nostra, vel certe aër iste subtilis; tamen incorporea nullatenus estimanda sunt. Habent enim secundum se corpus, quo subsistunt, licet multo tenuius quam nos. Nam sunt corpora secundum Apostoli sententiam ita dicentis: Et corpora caelestia, & corpora terrestria. Apposite item Gregorius Magnus Moral. cap. 3, comparatione quidem nostrorum corporum: Angelos spiritus esse dicit: sed comparatione summi & incircumscripti spiritus esse corpus. Cui paria succinit Damascenus libr. 2. De orthod. fid. cap. 3. Hinc Augustinus sexcentis licet locis corpoream Angelorum esse naturam propugnauerit, aliquando tamen spirituales, & intellectualem eam appellat, quemadmodum Cassianus & Bernardus, qui non aliam tamen quam Augustinus opinionem persecuti sunt. Ipse quoque Tertullianus Angelos naturæ substantiæ spiritualis; & si corporis alicuius, sui tamen

Tertull. De carn. Christi, cap. 6.

generis esse declarat.
 Hæsitatio quoque illa Origenis, qua dubitat an præter corpus animam quoque Angelis assignet, defenditur auctoritate Claudiani Mamerti Viennensis, & Fulgentij, quorum ille pronuntiat constare Angelum ex corpore & spiritu præcipua inter creaturas dignitate formato: huius vero verba hæc sunt in libro De Trinitate: Plane ex duplici eos (Angelos) esse substantia adferunt magni & docti viri, id est ex spiritu incorporeo, quo à Dei contemplatione nunquam recedunt: & ex corpore, per quod ex tempore hominibus advenit. At Augustinus præditos animis Angelos esse negat, & post Augustinum Faustus Reicensis, qui hac ratione reprehenditur à Mamerto Viennensi, quod corpus sponte sua vivere non possit, nisi vitali spiritu ad vitam exciteretur. Sed Mamertum sua videtur fefellisse ratio, nam vitalem ipsum spiritum vel incorporeum esse dicit, vel corporeum; si incorporeum esse velit, quare non totam itidem Angeli naturam pro incorporea admittat, causa non est; si corporeum, at nullum corpus ex eius sententia sponte sua vivere potest, ergo alio spiritu excitante viveat necesse est. Eadem porro de tertio illo spiritu, atque item de quarto, & sic in infinitum recurret quaestio.

Quod Angelos autem tenuioribus primum & æthereis, post lapsum vero crassioribus illigatos fuisse corporibus definivit Origenes, in eo consentientes habet Minutium Felicem, qui istos spiritus simpliciter substantia sua perdidisse decernit, & Augustinum qui sic dis-

A nec in unam Synagoga Christi apparitione per angusta confragosaque loca fluentes coaluerunt. Quod palam de Origene prædicarunt viri graves, id infitiat Nicetas, si modo fides interpretationi Latine adhibenda est. Notetur interim hanc aquarum *ἰπερογίων* expositionem ab Ebrais Magistris profuxisse.

Ex superioribus colligi potest, hæc diversis modis ab Origene fuisse exposita; multiplicibus & varijs sensibus ex simplici literæ contextu pro tempore erutis & evolutis; non destructo tamen & abolito literæ sensu. Si minus ea placet excusatio, admittetur forsitan hæc altera, Angelos intelligi ab Origene qui aquis præfunt, sicut universarum rerum præfides Angelos finxit. Legatur decima ejus in Ieremiam Homilia, in qua doctrinam hanc explicat, atque ita concludit: *ἕτας δὲ ἰσῶ, καὶ γῆν λέγαδὲ ἔστι γῆς τεταμένιον ἀγγελῶν,*
 B *καὶ ὁ δὲ ἀπὸ λίγαδὲ τὸν δὲ ἰσῶς τεταμένιον ἀγγελῶν, καὶ ὁ δὲ λίγαδὲ: εἰδοσάσι σε ἰσῶς ὁ δὲ ἰσῶς, εἰδοσάσι σε ἰσῶς.*

In Origenis sententiam fere concedit Gregorius Nyssenus libr. in Hexaëmeron; nam aquas illas quas ab aquis inferioribus Deum divisisse narrat Moyses secundo creationis die, cœlestes Virtutes interpretatur; at inferiores aquas pro malis Angelis neutiquam accipere se declarat. Placuit quoque opinio isthæc Augustino libr. 13. Confess. cap. 15. Tale etiam aliquid ad Origenis exemplum commentus est Isidorus Origin. libr. 7. cap. 5. *Vnde,* inquit, *& post cœli creationem in principio reperitur: Fiat firmamentum; & vocatum est firmamentum cœlum; nimirum ostendens quod post ruinam Angelorum malorum hi qui pertranserunt, firmitatem æternæ perseverantiæ consecuti sunt, nullo tam lapsu aversi, nulla superbia cadentes, sed firmiter in Dei amore, & contemplatione manentes, nihil aliud dulce habent, nisi cum à quo creati sunt.*

XI. De Angelorum libertate, meritis, gratia, remuneratione, ac pœnis multa Origenes ab Ecclesiæ norma deflexa excogitavit. Naturas quippe omnes ratione præditas unius esse ejusdemque speciei credidit. Angelos autem bonos & malos; & animas hominibus ac sideribus inditas in eam censum retulit, uti supra ostensum est. Has ante mundum naturas à Deo conditas fuisse ratus est, ac bene vel male agendi facultate instructas; qua priusquam uterentur, *νόες*, hoc est Mentis fuisse; sed statim ea ulas, & diversis quidem modis, cum aliæ in virtutum, in virtutum alia ferrentur, pro meritis esse habitas, & partim admissio scelere in profundum deturbatas; partim etiam propter leviores noxas è superioribus Ordinibus dejectas ad inferiores transiisse, & ad animanda quoque hominum corpora esse demissas; adeo ut quocumque loco sint, acceptum id meritis suis referre debeant: *ἰσῶς* autem, hoc est animas, tunc evasisse, postquam ab amore Dei fuerunt *ὑπο-ἰσῶσται*, hæc vero arbitrij libertate etiamnum naturas illas rationales ita frui, sive humanis corporibus implicatæ, sive Dæmones factæ sint, sive Angelicum ordinem retineant, ut nova subinde peccata in se concepant, vel virtutem amplectantur, & pro recte aut nequite gestis, vel deprimantur in inferiora, vel ad superiora conscendant: permutari ergo ordines illos, & ex Angelis homines, ex hominibus Dæmones, & vicissim alios, aliosque evadere: Diabolum à nequitia quidem ad meliora posse converti, sed nolle, & in perfidia sua definitum obdurare. Gratia vero auxilium, quod Angelos in sanctitate confirmat, & à peccatis prohibet; vel ejusdem gratia defectum, quo fit, ut à nequitia Dæmones non emergant, nullo modo videtur agnoscere. Futurum autem aliquando putat, ut naturæ illæ omnes, sive Angelorum, sive Dæmonum, sive hominum, causam dicant coram Deo, & rerum à se gestarum rationem reddant, ac pro meritis exornentur; interim tamen varios illos ordines ac status pro virtutibus ac vitis consequi.

XII. Summa hæc est Origenianæ de Angelorum natura & meritis doctrinæ, quam convitiis suis Ecclesiæ Patres perfererunt; Methodius præcipue in libro De resurrectione; Theophilus Alexandrinus Paschal. 1. & 2; Epiphanius in Epistol. ad Iohann. Hierosolym. cap. 2. & Hæres. 64. cap. 4; Nemesius De natura hominis, cap. 3; Leontius Scholior. Act. 10. cujus verba supra adduximus; Hieronymus cum alibi sæpe, tum maxime Epist. 59. ad Avit. cap. 1. ubi præter alia istud habet: *Cumque omnia vario sermone tractasset (Origenes) asserens Diabolum non incapacem esse virtutis, & tamen necdum velle capere virtutem: ad eum tamen sermone latissimo disputavi Angelum, sive animam, aut certe Dæmonem, quos unius asserit esse naturam; sed diversarum voluntatum, pro magnitudine negligentia & stultitia jumentum posse fieri: & pro dolore panarum, & ignis ardore, magis eligere ut brutum animal sit, & in aquis habitet & fluctibus, ac corpus assumere hujus vel illius pecoris: ut nobis non solum quadrupedum, sed & piscium corpora sint timenda.* Atque hanc de naturis rationalibus in jumentorum corpora demittendis opinionem inter præcipuos errores Origeni exprobrari solitos enumerat Auctor anonymus apud Photium Cod. 117. Enumerat & istum: *ὅτι ἐκ κατὰ πῶστος ἦλθον οἱ ἄγγελοι (Lego ἀγγελῶν) εἰς τὸ κόσμον, ἀλλ' ἢ δι' ἐπίτην διεσπείρισται.* Angelos in mundum ex lapsu, non propter aliorum obsequium venisse. Iustinianus præterea in Epistola ad Quintam Synodum, quam recitat Cedrenus, & Sophronius in Epistola ad Sergium ejusdem criminis Origenem arcessunt; arcessit deniq;

& S. Thomas p. 1. q. 64. a. 2. & in Expositione aurea in Iobi caput 4. cavendum ait ab hoc eius errore, quo Spiritus quoscunque creatos instabiles asseruit, & posse ad pravitatem perducere.

XIII. Confutendus ad hanc Maximus martyr in Scholiis ad cap. 6. Dionysij De ecclesiastic. Hierarch. ubi animadvertit dignum est quod ait ex Origene, *ὅτι τὸν ἀγαθὸν τῶν πνευματικῶν ἔργων τῶν καλῶν τοῖς κακοῖς ἐπιπέσει ἀδελφεοῖς*. Pro criminis ratione unumqueque ordinum celestium corporibus tenuioribus illigari. Contraria Maximo tradit Augustinus libr. 11. De Civit. Dei. cap. 23, sensisse dicens Origenem animas pro ratione peccatorum suorum graviora corpora inducere; quod ita impugnat, id si sit, gravius Demoni adjungere debere corpus quam homini, ut pote qui plus peccarit. Dubitat profecto Origenes utra inferior sit Dæmonis natura, an hominis (quam Angelica etiam praestantiorem esse Tertullianus autumavit) proindeque definire non potest utram suscipit, qui graviorum scelestum reus sit: *ἐπιπέσει δὲ*, inquit Tom. 1. in Iohann. p. 32. *πότερον ἀδελφῶν ἔστι τὸ ἔργον, ἢ τὰ καλοῦσθαι κατὰ θέλημα, ἢ ἐστὶν οἱ δαιμόνες, ἢ ἐστὶν παῖδες, ἢ πνεύματα*. Et paulo superius: *ἔτι δὲ τὸ ἔργον κατὰ τὸν ἔσθαι ἀγαθὸν λογισμὸν, πῶς οὐκ ἄλλο π τὸ ἀδελφῶν τὸ ἔργον*. Postremum hic locum hominibus assignat. Constat Tom. 15. in Matth. p. 396. 397. priorem locum Angelis, posteriorem Dæmonibus, medium hominibus tribuit: *οἱ ἰσχυροὶ, ὅσον εἰς σύγκρισιν ἀγγέλων ἔργον τὸ ἔργον, ἢ τὸν ἀγαθὸν πνεύματος, ἢ τὸν κατὰ τὸν ἔσθαι ἀγαθὸν λογισμὸν*. Cum hominibus ergo quandoque Dæmones, homines vero quandoque postponat Dæmonibus, naturas rationales pro gravitate scelestorum humanam induere naturam, & gravissimum corpus subire nonnumquam statuit, nonnumquam vero Dæmonum naturam, subtiliusque corpus asciscere. Quinetiam Dæmones novis admissis scelestibus homines fieri, & homines vicissim novarum culpam reos in Dæmonum naturam & corpus transire asserit apud Hieronymum Epist. 59. ad Avit. cap. 1. *Ita cuncta, inquit, variari (arbitramur) ut & qui nunc homo est, possit in alio mundo Dæmon fieri; & qui Dæmon est, & negligentius egerit, in crassiora corpora relegatur, id est, ut homo fiat. Idem Hieronymus in illud Ierem. 29. 14. Et reducam captivitatem vestram, & congregabo vos de universis gentibus, & de cunctis locis, ad que expulsi vos dixit Dominus. Et reverti vos faciam de loco ad quem transmigrae vos feci, Origenem, quem delirum Interpretem appellat, somnare ait ruinam celestis Hierusalem his significati, & eos spectare vaticinium, qui inde dimissi in hoc mundo versantur, futurumque ut post LXX annos in locum pristinum restituantur, si modo id bonis suis operibus promeriti sint, ut pote qui sponte in hanc corpora descendentes recte egerint; qui autem ad terrena hanc sese sponte demittere, & fratres suos imitari noluerint, id ipsum passuros, quod Sedecia, ipsiusque populo comminatur Dominus, futurum nempe ut mittat in eos gladium, & famem, & pestem; & det in vexationem universis regnis terra, quo scilicet nequaquam homines, sed fiant aereæ potestates, & sint apud cunctos Angelos qui praesint singulis provinciis in maledictionem, & in suporem, in sibilum, & in opprobrium cunctis gentibus; & hoc eos idcirco passuros, quia verba Prophetarum in celesti Ierusalem audire noluerint, qui eos hortabantur ut ad terrena descenderent, & corpus humilitatis assumerent, & acta penitentia post verum sabbatismum locum pristinum possiderent.*

XIV. Erroribus porro illis aspersa sunt Adamantij opera quæ extant, quos si sigillatim indicare satagamus, abutemur otio nostro, & Lectori fastidium movebimus. Illustria tamen feligenda sunt quædam, quo dictis nostris fides adjunctur. Tertio ergo libro *ἑξ ἀρχῶν*, cap. 5. sic disputat: *Finis namque nature esse omnes rationabiles creaturas ex multis assertionibus conprobatur, per quod solum Dei iustitia in omnibus eorum dispensationibus defendi potest, dum unaquaque in semetipsa habet castitas, quod in illo vel in illo vita ordine posita sit. Hinc triplex enumerat rationabilium naturarum genus huc delapsarum, earum scilicet quæ gestis suis id fuerint promeritæ; aliarum quæ aspectabilium cupiditate raptæ sint; & illarum demum quæ etiam invitæ ad officia aliis exhibenda à Deo deputatæ sint, & in hæc loca relegatæ. Quibus hominum animas significat; tum Angelos illos qui mulieres adamasse crediti sunt à plerisque; ac Angelos denique tutelæ hominum præfectos, vel eos quos à Deo non missos, in hunc mundum, doctrinam vel prophetiam promittentes venisse ait Tom. 20. in Iohann. p. 307. Priore autem *ἑξ ἀρχῶν* libro, cap. 6. Ex his sane, inquit, qui in illo initio permanserunt, quod futura simile esse descripsimus, quidam ex ipsis vel ordinatione ac dispensatione mundi ordinem Angelicum sortiuntur, alij Virtutum, alij Principatum, alij Potestatum. quæ omnia eis pro merito, & pro meritibus suis, quibus in Dei participationem, immutationemque profecerant, æquo iustoque iudicio divina consilii providentia. Hi vero qui de statu prima beatitudinis moti quidem sunt, non tamen irremediabiliter moti, illis quos supra descripsimus sanctis beatisque ordinibus subiecti sunt ad regendum: quorum adiutorio usi, & institutionibus ac disciplinis salutaribus reformati, redire ac restitui ad statum beatitudinis possunt. Ex quibus existimo, prout ego sentire possim, hunc ordinem humani generis institutum, qui utique in futuro seculo, vel supervenientibus sæculis, cum eorum novam, & terra novam secundum omnes iam cœperit, restituetur in illam unitatem, quam promittit Do-*

Tertull. l. 1. c. 1. Mart. cap. 3.

ciores sint, quam homines; cum spiritalis naturæ sint, homines vero corporeæ, & crassiores. Imprimis vero perlegi velim locos Origenis ab Hieronymo depromptos Epist. 59. ad Avit. cap. 1, in quibus rationis participes naturas jumentorum corporibus colligari propter delicta aserit; Dæmonum, hominum, Angelorumque naturas simul permutari ac permisceri; siderum ipsorum animas, ut pote ratione præditas, ob peccata his fuisse adjunctas corporibus, quæ vel plus, vel minus luceant, prout recte vel male se gesserunt.

Epiphanius in
Synopsi
Tomi 1. lib.
2. cap. 18.

Quod autem scribit Epiphanius docuisse Origenem desituros aliquando Angelos, sic intelligendum est, futuram olim rerum omnium conversionem & *ἁγίασι τῶν ἁγίων*, redituraque ad pristinum statum omnia, Angelosque adeo, ac Dæmones eodem futuros loco quo fuerunt, antequam virtutibus suis vel peccatis ad Angelorum, Dæmonumve naturam adungi meruissent. Recte id juxta Origenis sententiam exponit Justinianus in Epistola ad B. Quinram Synodum, quam recitat Cedrenus.

XV. Verumtamen perspicuis licet & illustribus testimoniis deliramenta ejusmodi Adamantius sæpe prodiderit, aliquando tamen, quasi Penelopæ telam retexens, priora videtur retractare. *Vide ergo*, inquit Homil. 2. in Levit. *ne forte Jesus, quem Paulus dicit pacificasse per sanguinem suum, non solum quæ in terris, sed & quæ in caelis sunt, idem ipse sit vivulus, qui in caelis quidem non pro peccato, sed & pro munere oblati est: in terris autem, ubi ab Adam usque ad Moysen regnavit peccatum, oblati sit pro peccato, & hoc est passum esse extra castra.* Ex hujus loci contextu, si quis attendat, efficitur illud, in cælo peccatum non admitti. Homilia quoque in Num. 13, cum qualisset, cur ne à Balaamo Dæmones invocentur, prohibet Deus; respondet idcirco factum illud, quod vel arbitrij fuisset Dæmonibus relinquenda libertas, eorumque furoribus & intemperis permittendus Populus Dei; vel arbitrij libertate spoliandi fuissent ijdem, ne in Israelitis impotenter deservirent. Postremum hoc si fuisset, hoc erat, inquit, *damnasse rationabilem creaturam, & ante te opus intulisse judicium, & impedisse omnibus, qui adversum eos in agone poteram coronari.* Quasi Dæmones in judicio adversus se olim statuendo jus libertatis tandem aliquando amitturi sint. Quod quamvis non liquido ex superioribus, neque necessaria consequentia cogatur, eo tamen videtur loci hujus inclinare sententia, & à prioribus placitis recedere. Cum præfertim libr. 1. *ἔτι αἰζῶν*, cap. 6. de Angelorum libertate accuratius acturus, & dogmata supra ventilata fuscè propositurus, ita proloquatur: *Quæ quidem à nobis etiam cum magno metu & cautela dicuntur, discutientibus magis & pertractantibus, quam pro certo ac definito statutibus.* Indicatum namque à nobis in superioribus est, de quibus manifesto dogmate terminandum sit, quod & pro viribus nos fecisse puto, cum determinate loqueremur. Nunc autem disputandi specie magis, quam definiendi, prout possumus, exercemur: cumque cap. 8. hujus libri sic disputet: *Secundum nos vero nihil est in omni rationabili creatura, quod non tam boni quam mali sit capax: sed non continuo quia diximus nullam esse naturam quæ non possit recipere malum, idcirco confirmamus omnem naturam recepisse malum, id est malam esse effectam: sed sicut est dicere quod omnis hominis natura recipit ut possit navigare, non tamen ex eo omnis navigabit: & iterum; omni homini possibile est discere artem Grammaticam, & medicinam; non tamen idcirco ostenditur omnis homo vel medicus esse, vel Grammaticus: ita si dicimus nullam esse naturam quæ non possit recipere malum, non tamen continuo etiam recepisse malum designamus.* Nam secundum nos ne Diabolus quidem ipse incapax fuit boni; non tamen idcirco quod potuit recipere bonum etiam voluit, vel virtuti operam dedit: & paulopost: *Et est altissimus iste ordo rationalis creature, qui se ita præceptis nequitie dedit, ut revocari nolit magis quam non possit, dum scelerum rabies jam libido est & delectat:* & cum libr. 5. Commentar. in Epist. ad Rom. postquam voluntatis libertate præditam esse naturam quamlibet rationis compotem confessus est, non ea perinde uti doceat: *Quid autem sit, inquit, quod in futuris sæculis teneat arbitrij libertatem, ne rursus corruat in peccatum, brevi nos sermone Apostolus docet, dicens: Charitas numquam cadit: idcirco enim & fide & spem major charitas dicitur, quia sola erit per quam delinqui ultra non poterit: deinde subiiciat: Et ideo merito charitas, quæ sola omnium maxima est, omnem creaturam continebit à lapsu, tunc cum erit Deus omnia in omnibus: quod Apostoli auctoritate confirmat, qui nulla re, quantumlibet gravi & molesta, à Christi charitate sese divelli posse declarat: cumque Tomo 17. in Matthæum, p. 488, 489, cum quaereret annon homines pietate insignes Angeli evadant, dubitantem se & incertum hæc perferunt dicat: cumque alio loco, postquam de Angelis quid sentiret explicavit,*

Orig. apud
Hier. Epist.
59 ad Avit.
cap. 1.
Ioh. Damasc.
l. De divinis
volunt.

Hæc juxta nostram sententiam non sunt dogmata, sed quæ sita tantum, atque projecta, talia lubnestat: Hæc juxta nostram sententiam non sunt dogmata, sed quæ sita tantum, atque projecta,

XVI. Iam vero eequi damnosa huic causæ suffragentur, anquiramus. Ac primū Angelos & homines hypostasi quidē discrepare, at eandem habere naturā dixit Ioh. Damasc. Eiusdē vero esse Angelos inter se naturæ tanto consensu Patres affirmarunt, ut hanc fuisse Ecclesiæ universæ doctrinam à nonnullis proditum sit: bene autem vel male agere posse Angelos & Dæmones, post Origenem viri graves opinati sunt. Ambrosius hunc exponens Pauli locum ad Ephes. 3. 10, Dæmones ab errore revocari posse per Ecclesiam, & à Dia-

διαιρέσις αὐτῆς εἰς τρεῖς ὁμοίους ἀσθενεῖς ἰσχυροῦς: Ex Angelico ordine, A
 & Archangelico animalis ordo existit: ex animali autem Dæmoniacus & humanus: ex humano autem
 Angeli rursus Dæmonesque sunt. Vtrumque locum adducit Maximus in cap. 6. Dionysij de
 eccles. Hierarch. Favet eidem opinioni de Angelorum progressibus & conversionibus
 sententia quædam Tertulliano ab Augustino afficta, quæ animas hominum nequam post
 mortem in Dæmones conversum iri decernit. Quamquam in Tertullianistas crimen istud
 derivat Isidorus libr. 8. Origen. cap. 6. Hic ipse quem dico Hispalensis Isidorus nonnulla
 habet Origenisimam olentia libr. 7. Orig. cap. 5. Angelorum autem vocabulum, officij nomen
 est, non natura: cuius pronuntiati rationem hanc affert: Semper enim Spiritus sunt, sed cum mi-
 rantur, vocantur Angeli. Vero, sed de nomine quæstionem habet Isidorus. Origenes autem
 eandem locutionem alio sensu usurpavit: id enim sibi voluit: naturas illas quæ Angelica B
 dignitate fruuntur, non id natalium jure fuisse consecutas, sed virtutibus suis fuisse pro-
 meritas. Subdit deinde Isidorus: *Unicuique etiam, sicut prædictum est, propria officia sunt injan-
 cta, quæ eos promeruisse in mundi constat exordio.* Plane *ἀεὶ ἰσχυροῦς*

August. lib.
De heres.
cap. 26.

XVII. Nec suffragiis modo, sed ratione etiam pugnare potest Origenes, & aliqua sal-
 tem doctrinæ suæ capita defendere. Nam ordinum & graduum illa, quam dixi, permuta-
 tio eatenus admitti potest, si servato naturarum in hominibus & Angelis discrimine, ho-
 mines per gratiam, parem Angelis beatitudinis & gloriæ gradum consequi posse dicamus.
 Probat autem istud Angelicus Doctor part. 1. q. 108. a. 8. atque illud esse dicit, *Homines ad
 ordines Angelorum assumunt.* Huic vero Hieronymi criminationi, qua eo progressum Orige-
 nem queritur, ut rationis participes animas in brutorum corpora devolvi opinatus sit, op-
 poni posset illud Origenis testimonium è libr. 1. *ἀεὶ ἰσχυροῦς*, cap. 7. nisi Rufini Interpretis C
 dubia esset fides: illa sane nos nequaquam recipienda censemus, quæ & à quibusdam superfluo vel re-
 quiri vel adstrui solent, id est, quod anime in tantum sui decessum veniant, ut natura rationalis ac digni-
 tatis obliuiscantur etiam in ordinem irrationabilium animalium, vel bestiarum, vel pecudum decedantur:.....
 Quæ nos non solum non suscipimus; sed & omnes has assertiones eorum contra fidem nostram venientes
 refutamus atque respicimus. Atque hæc enucleatius persequemur infra, cum Origenis de Me-
 tempsychofi documenta scrutabimur.

Ex superioribus Adamantij circa Angelici arbitrij libertatem, & etiamnum perseve-
 rantem bene vel male agendi facultatem placitis consecraria videntur illa duo; aliorum
 adhortationibus, exemplis, & institutionibus ad meliora proficere posse Angelos, & mor- D
 tis Christi beneficio gaudere; alterum, gestorum rationem olim reddituros, & extremo
 examini ac iudicio subditum iri. Præius illud partim jam supra attigimus, cum ageremus
 de taxatione sanguinis Christi (ut scholastico more loquar) & utrum ad Angelos effusi
 Christi sanguinis gratiam prorogaverit Origenes quereremus. Nunc vero eequid alienis
 præceptis informari eos, & ad virtutem arrigi, vel institutionibus erudiri autumaverit,
 perpendamus.

Eph. 3. 8, 9,
10.

XVIII. Pauli Apostoli ad Ephesios scribentis verba hæc sunt: *Mihi omnium sanctorum
 minimo data est gratia hæc in Gentibus, evangelizare investigabiles divitias Christi, & illuminare om-
 nes quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à seculis in Deo qui omnia creavit, ut innotescat nunc Prin-
 cipatibus & Potestatibus in cælestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei.* Hæc antiquis Eccle- E
 siæ Patribus causam dederunt, cur crederent pleraque Dei mysteria Angelos per Eccle-
 siam didicisse, non ea quidem quæ Dei naturæ necessario insunt; illa siquidem cognove-
 runt omnes, cum semel iis contuendi Dei facultas concessa est; sed quæ libere Deus &
 forinfecus operatur, eorum demum cognitionem fuisse per Ecclesiam adeptos, Gregorius
 Nyssenus Homil. 8. in Cantic. ita Pauli locum interpretatur, summam & admirabilem Dei
 potestatem, qua omnia de nihilo solo verbo condidit, Angelos quidem absque Ecclesiæ
 ope intellexisse: cognovisse vero per Ecclesiam Incarnationis, Redemptionis, Crucis, &
 mortis Christi mysteria. Tum dubitans proponit eequid in Ecclesia quæ Christi corpus est,
 ut pote ejus Sponsa, Sponsum ipsam hæcenus sibi non visum conspexerint. Chryso-
 stomus præterea, cum alibi, tum memoratam Pauli sententiam Commentariis suis illustrans, F
 liquido declarat Angelos rerum sibi antea occultarum, & ignotarum notitiam ex ipso
 Apostolorum ore comparasse, & in iis rebus præcipuam fuisse Gentium ad Christi fidem
 conversionem, Angelis antea ignoratam. Accedit ad eandem opinionem Hieronymus
 libr. 2. in Epist. ad Ephes. cap. 3. v. 10, & multiplicem illam sapientiam Angelis ignoratam
 vitæ Christi mysteriis contineri docet. Hos alij complures secuti sunt. At cum nonnulli
 ex iis sic eruditos crediderint per Ecclesiam Angelos, quasi rerum testes & conscios, quæ
 sententia ad veritatem propius accedit; alij quasi discipulos; posterioris hujus dogmatis
 auctor fuisse videtur Origenes. Sic enim perorat Homil. 23. in Luc. *Duces igitur Salvator
 noster, & Spiritus sanctus qui locutus est in Prophetis, non solum homines, sed etiam Angelos & Vir-
 tutes invisibiles. Quid loquar de Salvatore? Propheta quoque ipsi & Apostoli, omne quod resonant, non*

A solum hominibus, sed & Angelis predicant. Quod ut scias verum: Attende, inquit, cælum & loquar: in conspectu Angelorum psallam tibi; & Laudate Dominum cæli cælorum, & aqua qua super cælos sunt, laudent nomen Domini; & Laudent eum Angeli; & In omni loco potestatis eius benedic anima mea Domino. Invenies in plurimis locis, & maxime in Psalmis, & ad Angelos sermonem fieri, data homini potestate, ei tamen qui Spiritum sanctum habet, ut & Angelos alloquatur. E quibus unum exemplam ponam, ut sciamus Angelos quoque humanis vocibus erudiri. Scriptum est in Apocalypsi Iohannis: Angelo Ephesorum Ecclesie scribe: Habeo aliquid contra te; & rursum: Angelo Ecclesie Pergami scribe: Habeo quippiam contra te. Certe homo est qui scribit Angelis, & aliquid præcipit. Item libr. 8. in Epistola ad Rom. Numquidnam tamquam servus bonus & fidelis, qui in pauca fuerit fidelis, sciebat se super multa constituendum, & Apostolum futuram etiam post exitum suum, non solum

B Gentium, sed & Israëlitarum, & aliorum forsassis invisibilium, ibi ubi benedicunt spiritus & anima iustorum Dominum, hymnum dicunt, & superexaltant eum in secula? De doctrina illa Angelis à Christo tradita supra iam disputavimus; de ea vero quam à Prophetis & Apostolis acceperunt ipsi, sic pio unicuique sentiendum est, non quidem hominibus prius revelatum fuisse & reconditum quam Angelis Incarnationis mysterium, quod cum Scripturæ sacræ testimoniis manifeste pugnat; sed non integram tamen huius cognitionem; bonorum autem quæ ex eo consequi debebant, Gentium puta conversionis Chrylostomo memoratæ, fere nullam; temporis vero postremi iudicij nullam omnino habuisse.

XIX. De iudicio autem in Angelos reddendo quodcumque decernit Origenes, ad Angelos hominum custodia præfectos fere pertinet. Nam sive quibus Ecclesiarum gubernatio commissa est, sive quibus Gentium, vel singulorum hominum deputata est custodia, eos administrati muneris rationem, haud secus ac homines, reddituros definit. Duplicis autem generis iudicia in illos à Deo exerceri docet; alia, quotiescunque homines curæ suæ permitti recte, maleve se gerunt; aliud vero, cum supremo arbitrio de rerum universarum summa Deus iudicabit. Vtrique autem iudiciorum generi suas videtur assignasse pœnas, sua præmia; ac prioribus quidem, pro obito recte officio, laudes & gloriam; pro re male gesta, ignominiam & dedecus; posteriori vero, pro meritorum ratione, diuturniorem & clariorem, vel obcuriorem & breviorum, vel nullam, vel æternam Dei visionem. Quæ quamquam non distincte apud illum expressa invenias, ex eius tamen assertionibus facile deducuntur. Homilia in Num. 20, pluribus argumentum illud edisserit, &

D Angelos unicuique nostrum gubernando delegatos, aut Ecclesiarum regimini adhibitos, vel pro hominum sibi traditorum bene gestis collaudatum, vel pro peccatis culpatum ac confutatum iri affirmat; idque ex eo probat Apocalypseo capite, in quo Asiaticarum Ecclesiarum Angeli laudibus & reprehensionibus pro meritis excipiuntur: *Venient enim, inquit, Angeli ad iudicium nobiscum, & stabunt pro nobis ante Solem iustitia, ne forte aliquis etiam ex ipsis causse fuerit, quod nos deliquimus; ne forte minus erga nos operis & laboris expendierint, quo nos à peccatorum labe revocarent.* Eadem probationibus confirmat, & repetit Homil. 13, in Luc. atque ita concludit: *Porro frequenter evenit ut nobis laborantibus ipsi suum officium non expleant, & in culpis sint.* At Homilia in idem Evangelium 35, non hominum omnium Angelos faciem Patris qui in cælo est videre dicit, sed eorum duntaxat, qui Ecclesiæ nomen dederunt; tum ait postmodum: *Quomodo enim si per curam eorum & industriam salus hominibus comparatur, faciem Patris semper attendunt: sic si per negligentiam eorum homo corruerit, etiam sui periculi rem esse non nesciunt.* Et paulo inferius: *Ignominia Angelo est, si homo iustus creditus fuerit, & peccaverit: ut è contrario gloria est Angelo, si creditus sibi saltem minimus in Ecclesia fuerit. Videbunt enim non aliquando, sed semper faciem Patris qui est in cælis, cum alij semper non videant. Secundum meritum enim eorum, quotum Angeli sunt, aut semper, aut nunquam, vel parum, vel plus faciem Dei Angeli contemplabuntur.*

At non Angelos solum tutores, sed alios etiam, quicumque peccatis se alligant in iudicium sistendos pronuntiat Homil. in Ezech. *Quando ergo, inquit, Angeli prævaricantur, & alij sunt qui Dei præcepta custodiunt, & iudicium præstolantur, non solum hominum, verum etiam Dei, ut frequenter diximus tam de his quæ in Apocalypsi conscripta sunt, quam & ex alijs innumerabilibus, quare, inquam, non terra & aëris iudicium sit futurum?*

XX. Angelos reprehensionibus ac convitiis incessi, cum provinciam susceptam male administrant, cur crederet Origenes, ex eo videtur adductus, quod Apocalypsis secundo & tertio capite scriptum est, uti notavimus. Cur autem postremo quoque subituros iudicium existimaverit, causâ fuisse videtur locus ille Pauli quem protulimus ex 1. Cor. 6. 3. *Nescitis quoniam Angelos iudicabimus?* qui de bonis tamen Angelis nihilo magis intelligendus est, quam ille Petri, ex altera eius Epistola, cap. 2. v. 4. *Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudemibus Inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reservari: & ille Iudæ, v. 6. Angelos vero qui non servaverunt suum principatum, sed reliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis sub caligine reservavit.* Retulit tamen ad Angelos

A commemoratis hæc adungit, alios quoque fortasse extrinsecus esse Angelos, qui ex uniuersis Gentibus fideles quoque congregent, easque gubernent, cum à Christo ipsi gubernentur, qui non tam Rex dicatur, quam Rex regum; & non tam Dominus, quam Dominus dominantium; additque paulo inferius magnam sollicitudinem Angelos adhibere iis excolendis, quos studio suo ac diligenter ab erroribus ad fidem traduxerint. Sed & Homiliam 23. in Iosue adiri jubeo, & duodecimam in Lucam in qua nationum præfides Angelos sub imposito sibi onere fatiscientes jam, ac labori impares, Christi adventantis auxilio fuisse sublevatos affirmat: ac librum 1. *Sæi apôc.*, cap. 8. & librum 3. cap. 3. ubi principem Tyri, & principem Perfarum, & principem Græcorum, quorum mentio fit Ezech. 28. & Dan. 10. Virtutes quasdam spirituales esse asserit; bonasne, an malas, hoc loco non definit; at definit

B Homil. 35. in Luc. & principes illos, Dæmones interpretatur. Neque sane in eo consentiunt inter se Patres, Dæmones eas esse decernentibus aliis, aliis Angelos, eorumque concertationes à Daniele expositas in rectum sensum trahentibus.

At enim difficilis videtur Origenianæ hujus commentationis ratio; nam si *Constituit* *Altissimus terminos populorum, juxta numerum Angelorum Dei*, fuerit Angelorum numerus oppido exiguus; non multæ siquidem Gentes orbem incolunt. Verum expedita est responsio; nec enim quidquid ipsam Angelorum est, orbi huic regendo deputatum intelligit Adamantius, sed selectis aliquibus ex inferioribus ordinibus Angelis id muneris fuisse impositum; ex iis porro nonnullos totis præfectos Gentibus; alios Provinciis; Urbibus alios, Ecclesijs, artibus, disciplinis, singulis quoque hominibus, & rebus etiam inanims, C uti mox demonstrabimus; illoque in hoc etiam munere sibi succedere invicem; & plures nonnumquam homini uni adfistere, & omnia Angelis plena esse.

XXVII. Dixi Ecclesiarum etiam regimen Angelis Origenem assignasse: geminum siquidem unicuique Ecclesie præesse decrevit Episcopum, aspectabilem alium, alium sub oculis neutiquam cadentem; suadente Apocalypsis secundo capite, ubi multa de Angelis Ecclesiarum Asiaticarum curæ præfectis disseruntur. Quæ sententia, quoniam tralatitia est, & Patrum consensu subnixâ, addemus ea solum Origenis verba ex Homil. 23. in Luc. Ego non ambigo & in cætu nostro adesse Angelos, non solum generaliter omni Ecclesia, sed etiam sigillatim: de quibus Salvator ait: *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei qui in cælis est.* Duplex hic adest Ecclesia, una hominum, altera Angelorum. Si quid juxta rationem, & juxta Scripturarum dicimus voluntatem, latantur Angeli, & orant nobiscum. Et quia præsentibus Angelis sunt in Ecclesia, in illa duntaxat que meretur, & Christi est, propterea orantibus feminis præcipitur, ut habeant velamen super caput propter Angelos, utique illos qui assistunt Sanctis, & latantur in Ecclesia.

XXVIII. At de Angelis hominum custodiæ præfectis, quid sentiret Origenes, certum non habuit. Nam primum relinquit dubium, singulisne hominibus, an Christi fidem solum professis, & sanctis custos Angelus assignetur. Posterius illud tueri videtur Homil. 20. in Num. & Homil. 23. in Ios. sed asseverantius etiam Homil. 1. in Ezech. Non sufficit, inquit, unum cælum aperiri: aperiantur plurimi, ut descendant, non ab uno, sed ab omnibus cælis Angeli ad eos qui salvandi sunt. Et mox: Quando autem viderant principem militia cælestis in terrestribus locis commorari, tunc per apertam viam ingressi sunt sequentes Dominum suum, & parentes voluntati ejus, qui distribuit eos custodes credentium nomini suo. Tu heri sub Dæmonio eras, hodie sub Angelo. Nec multo post: Omnia Angelis plena sunt: veni Angele, suscipe sermone conversum ab errore pristino, à doctrina Dæmoniorum, ab iniquitate in altum loquente: & suscipiens eum quasi medicus bonus confove atque insitue. Parvulus est; hodie nascitur senex repuerascens, & suscipe tribuens ei baptismum sicundæ regenerationis, & advoca tibi alios socios ministerij tui, ut cuncti pariter eos qui aliquando decepti sunt, erudiat ad fidem. Animadvertendum & illud est de libr. 2. *Sæi apôc.*, cap. 11. Postest autem & tertio sensu illud intelligi de divisione ista, ut quoniam unicuique fideliam, etiam si minimus sit in Ecclesia, adesse Angelus dicitur, qui etiam semper videre faciem Dei Patris à Salvatore perhibetur; & hic qui utique unum erat cum eo cui præerat, si is per inobedientiam efficiatur indignus, auferri ab eo Angelus dicitur: & tunc pars ejus, id est humana nature pars avulsa à Dei parte cum infidelibus deputatur, quoniam commonitio apposita sibi à Deo Angeli non fideliter eum custodit. Tomo quoque 13. in Matth. p. 311, solis iis Angelicam videtur assignare tutelam, qui ea se dignos præstiterint: *ἵνα ἐκτρέψωσιν*, inquit, *πνεύμα ἀκαθάρτων ἐκ τῆ δόξης τῆς αἰτίας ὡς ἀδελφῶν αἰσθῆς, καὶ μὴ ποιήσωσιν αὐτῶν ἀδελφῶν σπουδὰς ἀγγέλων.* & Tomo sequente pag. 361, annon anima quæ Angeli tutelam fuerit promerita, ei nubat, ita inquit, ut id affirmare videatur; additque eam huiusmodi præsidij gratia posse excidere, si qua labe fœdata reperiat; alterique subijci Angelo, atque item alteri, prout eorum ope & consortio indignam se præstiterit; nec Angeli, à quo semel repudiata est, patrociniū iterum sibi spondere posse. Vitur ad hæc libri Pastoris auctoritate, qui homines Christum professos Michaëli subijci docet, sed propter voluptatis studium, in tutelam alterius, qui delicijs præest, transire, tum alteri tradi qui pœnis, ac ei demum qui pœnitentiæ præfectus est. Rursum Homil. 23. in Luc.

Angelos praesentes esse docet in ea solum Ecclesia *quae meretur, & Christi est*. Sed & mihi A
pene illud exciderat, quod ait Homil. 5. in Num. *Iusti enim sunt, qui indigent adiutorio Ange-*
lorum Dei, uti ne à Daemonibus subrauantur, & ne corda eorum sagitta volante in tenebris terebrentur:
& quod libr. 8. contr. Cels. ubi datam esse Dæmoni adversum impios potestatem & impe-
rium fatetur; sanctos autem à Christo protegi, qui contra Dæmonum assultus Angelos
suos tutores iis addidit. Id quod fuasisse videtur Origeni Davidicum illud Psalm. 33. 8.
Castrametabitur Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.

In contraria autem alibi discedit, & neminem asserit Angelico carere praesidio: puta
Tomo 13. in Matth. p. 310, ubi Lunatico huic, quem curavit Dominus, Angelum bonum
adfuisset docet, tum etiam eum à Dæmone vexaretur, & nondum salutarem Christi opem
sensisset: *παρὸς ἃ Ἰσραὴλ, αὐτοῦ τὰ ἄρματα ἕκαστον ἐκείνου ἀγγέλους. εἰτε πᾶσαν λαλοῦσαν ἀποφάνηται.* B
Illustrior etiam est locus alter ex Homil. 35. in Luc. in quo
parvulorum qui Ecclesiae dederunt nomen, Angelos faciem caelestis Patris semper videre
asserat; qui vero ab Ecclesia alieni sunt, eorum Angelos ad caelestis Patris faciem oculo
attollere non audere; & pro hominum sibi subditorum meritis ac virtutibus, plus, mi-
nusve, vel semper, vel nunquam Dei vultum contemplari posse. Quinetiam unicuique
Angelos duos, bonum unum, malum alterum adesse non uno loco pronuntiavit, ut paulo
inferius ostendemus.

Dubitat praeterea Origenes, utrum ab ipso statim ortu Angelus comes homini electo,
& saluti destinato adjungatur à Deo, an à baptismo. Prostat locus Tomo 13. in Matth. pag.
331. ubi illud Evangelistae explanans: *Videte ne condemnatis unum ex his pusillis, quærit annon* C
qui in Christo parvuli sunt & imperfecti, Angelorum custodia egeant; majores autem &
perfecti, Christi ipsius. Tum quaestionem commemoratam proponit, ecquid postquam
nati sunt infantes, an postquam tenati, Angelorum custodum consortio fruantur. Vtram-
que locis è Scripturae qualis fuleit sententiam, sed priorem pluribus; posteriori vero con-
sequens esse agnoscit, Angelis Satanæ subditum esse hominem, quamdiu fidem Christi
non suscepit. Insolens autem ac damnosum est quod adicit, Angelum fortasse homini
nascenti custodem additum, malum initio esse; Christi deinde doctrinam capefcente petro,
eosdem facere progressus Angelum, & faciem demum caelestis Patris spectare: vel
fortasse Angelum homini, vel hominem Angelo salutis auctorem existere: nonnullos
vero è tutelarium Angelorum numero Patris caelestis aspectu semper frui. Deinde oppo-
nit sibi quod in Actis Apostolorum scriptum est, pulsante ostium Petro, qui intus erant, D
ipsius esse Angelum pronuntiasse; non ergo perfectis Christum, sed Angelum itidem ut
reliquis adfiteri; respondet pro dogmate sententiam illorum neutiquam esse habendam,
qui sic sentiunt. Itaque Homil. 24. in Num. iustis & electis ipsum adesse Dominum, infe-
rioribus vero Angelos disertis verbis affirmat. Sic ipse tamen Homil. 11. in Num. *Quam-*
vis & ipsi Apostoli Angelis utantur adiutoribus ad explendum predicationis suae munus, & opus Evan-
gelij consummandum. Sic enim dicebatur in Actibus Apostolorum, quia Angelus Petri esset, qui pulsaret
ad ostium. Similiter ergo intelligitur esse & alius Pauli Angelus, sicut est Petri, & alius alterius Apostoli,
& singulorum per ordinem. Quorum similia habet Hom. 23. in Ios.

XXIX. Præter homines, hominumque conventus ac societates, tum Ecclesiasticas, E
tum politicas, Angelorum curæ permittas, alia quoque inanimata regimini ipsorum subdi-
ta esse decrevit, variaque hæc illos meritis suis sortitos officia, ut si qui bestiis præsent, feris
id actibus sint consecuti; qui vero Sanctorum preces Deo offerre iussi sint, sua pietate
id muneris promeruerint: hinc Raphaëli medicinæ studium fuisse commissum, pro sua
in homines caritate; Michaëli, orationum Deo offerendum mandatum fuisse munus;
Gabrieli, bellorum administrationem. Legenda in eam sententiam Hom. 4. in Num. qua
plantis, animalibus, animaliumque foetibus, exercitiis, rebusque aliis terrenis, sed &
sanctis operibus, rerumque divinarum tradendæ scientiæ Angelos præesse asserit, cavendumque
faneit ne terrenis dediti actibus & corporeis, inter deputatos iis administrandis
Angelos reperiamur. Legenda & Homil. 23. in Ios. & Homil. 10. in Ierem. & cap. 7. libri F
1. *ἐπὶ ἀρχαῖς*, & liber 8. contr. Cels. quo Epicureum illum confutans Philosophum, rerum
omnium, quæ in his inferioribus geruntur locis, procuratorem in Dæmones transcri-
bentem, Angelis quasi ex jure manu confertum reperit, mala solum, & incommoda, & quæ
humano generi noxia sunt, sterilitates puta, calamitates, siccitates, pestilentiam, aliaque
id genus ad auctores Dæmones referens, divino iudicio certis temporibus hanc adversum
homines potestatem nanciscentes, sed adversum impios præsertim, & à Dei cultu alienos.
Verumtamen libro *ἐπὶ ἀρχαῖς* 3. cap. 3. disciplinarum, & artium potestatem spiritualibus qui-
busdam mundi hujus energijs ac Virtutibus adscribit; atque inde existere furores poëticos,
divinationes & magiam arbitratur. Quæ sane ex Græcorum, Musas quasdam doctrinarum
praesides, & Deos *μυσηνάδας* fingentium, Theologia videntur esse petita.

A XXX. Hactenus de alterutra Angelorum vel bonorum vel malorum stipatione, Gentibus, hominibus, & inanibus etiam rebus addita, juxta Origenis sententiam differuimus. Nunc de utrorumque, bonorum simul & malorum Angelorum Gentibus & hominibus adfidentium comitatu quam ab eo tradita sint, disputemus. Malos Angelos haud secus ac bonos in Gentes tenere potestatem scitum est Origenis libr. 5. contr. Celsum, & Hom. 12. in Luc. *Neque enim, inquit, fas est credere malos Angelos suis praesse provincias, & bonos non easdem provincias habere permittis.* Leges similia libr. 3. *ἑὶ ἀγγέλων*, cap. 3. & Hom. 9 in Genes. in qua Apostolis verbum Dei praedicantibus ad iracundiam concitatos fuisse dicit Angelos illos, qui singulas quasque nationes imperio premebant. Cui adstruendo citatum usurpat locum è Cantico Moysi, Deuteron. 32. 8, 9. quem & Hom. 35. in Luc. ad eisdem malos Angelos interpretando convertit. Eundem vero Homil. 8. in Exod. super hoc argumento proferens, non satis apparet ad malosne, an ad bonos Angelos pertinere velit. Ad bonos vero aperte refert Tom. 13. in Iohann. p. 243. 244.

B Hominibus vero singulis geminos adesse Angelos, bonum alterum, alterum malum deernit libr. 1. in Epist. ad Rom. & ex Scripturis sacris saepe id se docuisse ait Hom. 23. in Ios. & per Genium Principis, quem Dæmonem esse dicit ipsi nascenti appositum, jurari vetat libr. 8. contr. Cels. *Ἐπισημασθὲν ἑξ ἡμῶν*, inquit, *ἰμὴν ἕσπερ τὸ μὴ ὁμῶσαι μὲν θεοῖς δαίμονα ἢ ἀπὸν ποτὶ δαίτι ἀποστρέφοντα ἢ ἄλλω ἢ ἀποστρέφοντα ἢ πῶν ἀπὸ ἀποστρέφοντα.* Dogmati huic praesidium afficit ex Hermæ Pastore, & Barnabæ Epistola (qui libri ad hanc diem supersunt, eamque continent doctrinam) libr. 3. De princip. cap. 2. & Homil. 35. in Luc. C ubi ait adversarium, & insidiatorem à nobis nusquam recedere, sed ad Principem, Gentis nimirum praesidem Dæmonem nos deducere, & à se servatos adversus Principis alterius, rapere nos volentis, insidias sistere: Christum autem Principes omnes vicisse, & terminos eorum transeuntem captivos populos ad se in salutem transtulisse. Addit deinde: *Ni- que enim omnes omnium sunt adversarii, sed singuli singulos habent, qui ubique eos sequantur, & sint comites.*

D Quid quod singulis hominibus non unicum tantummodo Angelum, unicumve Dæmonem, sed totas Angelorum, Dæmonumque cohortes adjungit Homil. 4. in Psalm. 36. *Numquam enim, inquit, solus est justus, sed ne unius quidem, aut duorum, vel trium tantummodo Angelorum societate subnixus est, sed exercitus ei Virtutum celestium praesto est:* quod non ad spiritualia tamen bona conferenda restringit; sed ad corporea etiam prorogat Homil. 20. in Ios. *Constat ergo multas esse Virtutes intra nos, quibus vel animarum nostrarum, vel corporum cura permittitur est;* cui defendendo utitur scriptione quadam Apocrypha, quam Enochii librum esse suspicari possis, Homil. 35. in Luc. *Legimus, inquit, si tamen cui placet hujusmodi Scripturam recipere, justitiam & iniquitatis Angelos super Abrahæ salute disceptantes, dum utraque turba suo eum volunt cæni vindicare.* Ex Dæmone autem, cui nomen Legio, miseri illius in sepulchretis habitantis corpus occupante, à plurimis simul Dæmonibus nos probat circumfideri; quippe vitio unicuique praesesse Dæmonem unum, eique subjectos esse Dæmones complures, qui ad vitium hocce propagandum subserviant; omnes autem Principes, peccatorum incremento praefectos, supremum unum ducem, velut militiae suæ magistrum habere. Cum autem multis simul laborare possit vitiiis homo, & laboret saepe, tunc à multis eum simul Dæmonibus insideri. Quod ita tamen ab Origene intellectum puto, temporarias esse has complurium Dæmonum, Angelorumve assèctationes; constantem autem & per totius curriculum vitae perseverantem certi alicujus Angeli itidem & Dæmonis stipationem, nascenti cuilibet homini decretam & attributam.

E Porro post administratum tutelæ nostræ munus, statum iri Angelos in judicio, & imposita sibi provinciae rationem reddituros ipsius persuasio fuit. Quam quoniam jam ante excussimus, properemus ad alia, & placita sua super Angelorum tutela unde hausserit, & quodnam sibi patrocinium spondere possit, exquiramus.

F XXXI. Praevertunt illi in ea opinione de hominis uniuscujusque socio ac stipatore Genio Gentiles Philosophi, qui hominum & locorum praesides Genios, non è superioribus Deorum, sed ex Deorum de plebe ordinibus accersitos confessi sunt; Plato vero praecipue (ut Clemens Alexandrinus agnoscit) cum alibi, tum in libr. 10. De republ. versus finem. Cujus doctrinam ita edisserit Plotinus Enn. 3. libr. 4. ut qui ea perspexerit attente, dubitare minime possit, quin sua è Platone, Platoniorumve lucubrationibus Origenes transtulerit: nam & Dæmonis praesidium animæ largitur, & secundum animæ mutationes, mutari Dæmonem putat, & eum animæ Dæmonem, postquam corpore soluta est, imminere censet, qui eam rexit dum corpus animaret; & externos praeterea ac internos animæ unicuique adesse Dæmones, ex eius verbis perspicuum est. Hinc Apuleius in libello De Deo Socratis: *Ex hac ergo, inquit, sublimiore Dæmonum copia Plato autumat singulis hominibus in vita agenda testes & custodes singulos additos, qui nemini conspicui semper adsint, omnium non modo actio-*

rum testes, verum etiam cogitatorum. Ac ubi vita edita remeandum est, eundem illum, qui nobis prae- A
 dius fuit, rapiare illico & trahere veluti custodiam suam ad iudicium: atque illic in causa dicenda adsi-
 stere; si qua commentatur, redarguere; si qua vera dicat, asseverare; prorsus illius testimonio ferri sen-
 tentiam. Itaque summa religione Genius ab antiquis colebatur: Censorinus cap. 3. De die
 natali: Genius igitur potissimum per omnem aetatem quotannis sacrificamus. Quoniam non solum hic,
 sed & alij sunt praeterea Dii complures hominum vitam pro sua quisque portione administrantes, quos
 volentem cognoscere Indigentamentorum libri satis edocebunt; sed omnes hi semel in unoquoque homine
 numinum suorum effectum representant: quocirca non per omne vitae spatium nouis religionibus arcessun-
 tur. Genius autem ita nobis observator appositus est, ut ne puncto quidem temporis longius abscedat, sed
 ab utero matris exceptos ad extremum vitae diem comitetur. Nota praeter perpetuum Genij comita-
 tum, Deorum complurium ministerio vitam humanam iuari Priscos illos putasse, quod B
 Origenianis sententis consonat. Atque ea sane persuasio ad Veteres illos de factis volumi-
 nibus profecta primum, sed profanis subinde figmentis deformata manavit. Haec ipsa quo-
 que indidem in Ecclesiam, Ecclesiaeque Patres, sed purior & defecior profluxit.

XXXII. Verba Moysis de Deuteron. 32. 8, 9. eodem propemodum defluxit Eusebius
 ac Origenes. Vniuersis quippe Gentibus Angelos praesides a Deo appositos docet, Filium
 autem Dei suscepisse regendum Israëlem, quicumque nempe Patriarcha Iacobi pietatem
 imitati, nomine ejus appellari meruerunt. Atque haec Demonstrationis Evangelic. libr. 4.
 cap. 7. Tum in sequentibus scribit Angelos illos, sive potius Angelorum tutelae commif-
 sos homines a Dæmonibus oppugnari fuisse ceptos, magna ex parte in eorum potesta-
 tem fuisse redactos; quoad laborantibus & oppressis succurreret Christus, impiorumque C
 Dæmonum tyrannidem profligaret. Ita & Augustinus in Psalm. 88. Non clausit Deus fontem
 bonitatis suae etiam in alienigenas gentes, quas sub Angelis constituerat, portionem sibi faciens populum
 Israel.

Ne conflictus quidem illos Angelorum inter se, & praelia, homines sibi commissos in-
 vicem subtrahere, sibi que subijcere volentium sine adstipulatoribus proposuit Origenes:
 quos inter recensendi sunt, quotquot citatum Danielis decimum caput ad bonos Angelos
 converterunt. Nam si Princeps regni Persarum, Angelus quippe bonus, cum Michael
 velitatus est, Angelos bonos inter se dimicare fatendum est. Principes autem regni Per-
 sarum, & Graecorum bonos esse Angelos existimarunt complures; velut Theodoretus in
 hoc Danielis caput, Isidorus Pelusiota libr. 2. Epist. 85. Iohannes Chrysostomus in Homi- D
 liae cujusdam in Christi Natalem fragmento, quod exhibet Photius Cod. 277. sed im-
 primis S. Thomas p. 1. q. 113. art. 8. qui quomodo inter se discordare possint Angeli, ex-
 ponit.

Varia autem haec ipsis injuncta fuisse pro meritis officia, post Origenem Isidorus quo-
 que Hispalensis affirmavit. Vnicuique etiam, inquit libr. 7. Orig. cap. 5. sicut praedictum est, pro-
 pria officia sua iniuncta, quae eos promeruisse in mundi constat exordio. Nam quia Angeli & locis &
 hominibus praesunt, per Prophetam testatur Angelus dicens: Princeps regni Persarum, restitui mihi. Unde
 apparet nullum esse locum, cui Angeli non praesint: praesunt enim & auspiciis operum omnium. Hic est ordo
 vel distinctio Angelorum, qui post lapsum malorum in caelesti vigore steterunt.

Refractarius aduersus Angelorum iussa hominibus asperiores imponi duces definivit E
 Adamantius: si minus novos adseribi Principes rebellantibus hominibus, ut priores certe
 detrahi Basilius censuit. Sic enim habet in Isaia 5. 5. μήποτε ἡ κη ἀπὸ ἑαυτοῦ ἔχον ἀγγελῶν
 ἄγων ἔπαρμυάλλονται κύματα τῶν πονηρῶν ἔκλειον, ἐν ἀβύσσῳ ἐξέταθῃς ἐπὶ δεικῶν ἡμῶν τῆ
 ἀπειληθῆναι πλῆρη, καὶ ῥυμωθῆναι τὸ πνεῦμα τῶν ἀγίων θυμάτων ἀσφαλείας. Fortasse autem
 unusquisque nostrum habens Angelum sanctum, castrametantem in circuitu timentium Dominum, in
 peccatis deprehensus, obnoxius fiat intentata sibi plaga, & spolietur muro, custodia scilicet sanctarum Vir-
 tutum. Neque defunt sane, quibus ne nunc quidem satis liquet idemne perpetuus homini
 unicuique comes Angelus adhareat, an alios alij in eo munere excipiant.

Origeni rerum omnium, etiam inanimarum custodiam Angelis deleganti faret Chry-
 sostomus Homil. in Natal. Christi apud Photium Cod. 277. ἐστὶν ὁ θεὸς ἀγγελῶν καὶ τὰ κλι- F
 ματα τῶν οὐρανῶν, ἐν ἑαυτοῦ ἐπιστολήν, ὡς καὶ μοῦσῃς λέγει, ἐπὶ ἐκείνῃ ἔδραυ. ἐστὶν ἡ ἰσχυρὴ
 αἰὼν ἡλιον χαλινώσασαι, ἡλιον καὶ σελήνην, καὶ ὄλασσαν, καὶ γῆν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντα τῆ
 ἀδελφότητος. Constituit Deus Angelos secundum climata orbis, ut singuli curam gererent, quemadmo-
 dum ait & Moyses, singularum Gentium. Constituit autem ad inanimam creaturam regendam, Solem,
 & Lunam, & mare, & terram, & quae in illis sunt, ut hominum usibus inservirent.

De gemini Angeli, boni nimirum & mali satellitio, quam tradidit doctrinam, hanc non
 ab Herma solum & Barnaba, sed a Dictatore etiam suo Platone acceperat, cuius verba haec
 de libro 10. Legum refert Theodoretus Serm. 3. De curand. Graecor. affect. Ἰουλιὸν δὲ διο-
 κούσαν, ἔδοικουσαν πᾶσι θεῖς πανταχῶς κινηθῆναι λίγοντός σου, καὶ τὸ ἐναντὶ διοκίῳ ἀτάκην φάσαι:
 τί μὴν ἐμὴν ἢ πᾶσι καὶ ἐπὶ τῶν ἀποκενῶν. Διοτὶ μὲν ὅτι γὰρ ἐλάττω μὴ πᾶσι μὲν τὸ ἐπι-

A γένος, ἢ τὰς τὰς ἑαυτοῦ ἰπποκράτους. Cum autem dicit animam gubernantem, & insitam omnibus qua ubique moventur; eam quoque gubernare illam necessario dicendum est. Quid igitur? unamne an plures? Ego pro vobis respondebo. Ne pauciores duabus statuamus, cum quæ bona conferat & eam quæ contraria possit efficere. In eo autem Adamantius plurimos habuit consentientes, sed Cassianum præsertim Collat. 8. cap. 17. & libr. 13. cap. 12. qui idem Hermæ testimonium adducit; atque dogmatis hujus tamquam falsi & errore implicati nomine, & hunc, & illum, & Origenem præterea Bellarminus castigavit. Quod non fecisset fortasse, si in eadem esse causa Gregorium Nyslenum meminisset. Eidem quoque Cassiano prævit Origenes, cum unicuique vitio suum præsidem esse attributum definivit; quod licet parum habere videatur probabilitatis, ab insignibus tamen aliquot Scholasticis non omnino repudiatum est.

B Ad excusandum Origenis errorem de iudicio in Angelos tutelates olim statuendo aliqua superius proposuimus; nunc quoniam Patrum suffragiis & auctoritate pugnamus, ad elevandam opinionis hujus invidiam Hieronymum Origenis suffragatorem adducemus. Is in illud Michææ, cap. 6. v. 1, 2. *Audite quæ Dominus loquitur: Surge, contende iudicio adversum montes, & audiant colles vocem tuam. Audiant montes iudicium Domini, & forsia fundamenta terre:* montibus illis significari putat Angelos, quibus rerum humanarum commissa procuratio est, juxta Deuter. 32. 8. & Hebr. 1. 14. atque eos, si populos cura suæ permisos male rexerint, culpatum iri, velut Apocal. 2. & 3. Hinc Origenis non sententiam modo, sed verba fere ipsa usurpat. *Sicut enim, inquit, interdum Episcopi culpa est, interdum plebis, & saepe magister peccat, saepe discipulus, & nonnumquam patris vitium est, nonnumquam filij, ut vel bene vel male erudiantur: ita in iudicio Dei, vel ad Angelos crimina referretur, si non egerint cuncta, quæ ad suum officium pertinebant; vel ad populum, si illis universa facientibus, ipsi audire contempserint.* Quæ merum Origenisum redolent.

C XXXIII. Sed missis aliorum suffragiis, Adamantio sua quoque ipsius dubitatio fati patrociniatur. Illa autem vel ex eo maxime apparet, quod quas à communi Theologorum sensu maxime abhorrentes visus est amplecti sententias, iisdem ex adverso contrarias quasdam proposuit. Ac de Angelis primum in hominum tutelam deputatis, tanta ejus dubitatio est, ut statueri minime possit, quemadmodum diximus, an ab ortu, an à baptismo hominum curam suscipiant. Nec absque dubitatione tradit Angelos nobis regendis delegatos, eosdem nobiscum in fide facere progressus. Incertus similiter est animi, Angelusne homini, homone Angelo salutem procuret & conciliet. Nihil magis sibi constat, cum justos ipsos à Christo, qui vero in pietate inferiores sunt ab Angelis custodiri decernit, sicut à nobis observatum est: cunctis quippe alias Angelorum tutelam assignat. Neminem Angelorum præsidio carere docet aliquando; solis illud aliquando Christianis concedit. Tam constantem nonnumquam fingit stipationem Angelorum, ut quos in hoc mundo regendos suscepit, iisdem in futuro præesse minime desinant: at contra homines sibi in custodiam traditos eripere invicem, & ad se transferre nonnumquam Angelos docuit. Quod si recte ergo & ex aquo cum Origene agere velimus; quidquid in re obscura, nec ullis Ecclesiæ sanctionibus determinata proposuit, velut ab homine, non tam certum aliquid pronuntiantem, quam veritatis studio incerta expendente profectum accipimus. Neutiquam vero Antipatrum Bostrensem imitabimur, qui Origenis doctrinam de Angelorum tutela, Origenemque ipsum, sic tamquam essatis suis pertinaciter adhærentem, non quasi conjecturas timide proponentem, traducit & suggillat. Nihil licet falso ipsi assignat, cum ait censuisse eum Angelos pro suis peccatis, cum prius Mentem essent, Angelos & Archangelos evasisse; leviorumque culparum reos in eos qui graviora designassent crimina imperium accepisse; tutelamque ipsis eorum hominum traditam, qui ad salutem aternam erant promovendi; cum ipsi tamen salutem sibi promereri, & ad pristinum gradum recuperandum deberent eniti, eidemque iudicio ac homines cura suæ commisi essent olim subijciendi. Habentur Antipatri hujus fragmenta inter Eclogas Iohannis Damasceni, quæ manu scripta asservantur in Bibliotheca Claromontana Patrum Societatis Jesu, & quarum excerpta ad me officiose transmisit eruditissimus, & humanissimus Gabriel Collartius.

F XXXIV. Nec vitæ hujus mortalis finibus Angelorum ministerium hominibus præstandum Adamantius coercet, sed prorogat etiam ad ea quæ antecedunt hominum vitam, quæque ipsam excipiunt. Nam Angelorum ope animas hominum immitti corporibus, easque corpore solutas suscipi ab ipsis, sisti in iudicium, in destinatum demum locum deduci, & non aliter regi, quam cum corporibus illigatae essent, conceptis verbis affirmavit. Certe Commentariorum in Iohann. Tomo 13. p. 242, Angelos ad hominum fatum à Deo ordinatos esse dicit, quorum opera corpus & anima in unum coalescant. Quod autem contaobijci potest, manibus Dei fictum se & formatum agnoscere Davidem Psalm. 118.

73, & Ieremiam 1. 5, id ita solvit, conditos quidem illos à Deo, sed Angelorum ministe- A
 rio & ope; quemadmodum Lex dicitur ordinata per Angelos, licet auctorem Deum ha-
 beat. Hanc quoque obducit responfionem; quos sibi Deus peculiariter destinavit, Iobum
 puta, Davidem, & Ieremiam, à Deo ipfo fuiffe factos; reliquos vero ab iis Angelis qui-
 bus forte obtigerunt. Quo referri iubet illud Gen. 1. 26. *Faciamus hominem ad imaginem &*
similitudinem nostram; & illud Genef. 11. 7. *Venite, descendamus, & confundamus ibi linguam eo-*
rum; Deo nempe sic Angelos hominibus tuendis praefectos alloquente. Tomo vero 19.
 in Iohann. pag. 276, ex hoc Lucae: *Stulte hac nocte animam tuam repetunt à te*, hominum
 omnium animas à *φωταγωγοῖς* quibusdam, qui animis ipsis praestantiores sunt, aslumit tra-
 dit, atque huius *φωταγωγίας* immunem fuisse solum Christum Iesum, cui reliqui omnes B
 etiam Patriarchae, Prophetae, & Apostoli fuere obnoxij. Assumptas autem ab Angelis cus-
 todiae illarum, dum in corpore essent, deputatis animas, in iudicium ab illis ipsis eductum
 iri scribit Homil. in Num. 11. & 21. Nec in iudicium solum, sed in supplicis etiam, vel
 gloriae destinatum locum. *Mortuus est*, inquit Homil. 9. in Levit. *Lazarus, & adductus est ab*
Angelis in sinum Abrahae. Similiter autem & dives, & adductus est ad Infernum in locum tormenti.
Animadvertis evidenter loca sortis utriusque distincta. Vide etiam qui sunt qui adducant: Angeli, in-
quit, qui semper parati sunt ad adducendum: ministri enim Dei sunt ad hoc ipsum destinati, qui im-
pleant sortem quam tibi ipse paraveris. Homil. 5. in Num. sanctos ab Angelis post mortem ma-
 nibus & humeris vehi demonstrat, donec in quietis locum deducti sint. Quod significari
 ait illo Davidis Psalm. 90. 11, 12. *Quoniam Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omni-*
bus viis tuis. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ex eo autem Pau- C
 li, 1. Thesl. 4. 17. *Deinde nos qui vivimus, qui relinquamur, simul rapiemur cum illis in nubibus ob-*
viam Domino in aëra, & sic semper cum Domino erimus, probat raptum iri ab Angelis eos qui
 vitis purgati leviores evaserunt; portatum vero iri reliquos, qui peccatorum reliquiis sunt
 onusti. Et Homilia demum 11. in Num. iam supra laudata, Angelos post hanc vitam futu-
 ros eorum Principes decernit, quibus dum in vivis essent, iam ante praefuerant, quosque
 studio suo ac labore ad Christum converterant.

Ex Platonis autem fontibus ea fere hausta sunt. Sic enim ille in Phaedone: *λίγη) ἡ σφ-*
ραῖς, ὡς ἀεὶ πλοῦσιον τὰ ἔχοντα ἰκάνουσι δαίμονα, ὁμοῦ ζῶντα εὐλιχῆ, σὺν ἀγαθῶν ἑπιτηδεῶν εἰς δὴ πᾶ-
σι τοῖσι δὴ τῶν πολλῶν ἕως ἀφ' ἡμετέρας εἰς ἄδου πορεύσθαι, καὶ ἡγῆσθαι ὅτι εὐνοῦντο δὴ σπέρματα)
αἱ εἰς δὴ δὲ δαίμονα πρὸς σὺν. Sic autem fertur mortuum unumquemque, Daemonem illum qui viventem D
 fortius fuerat, deducere nonari in quemdam locum, ubi operiet congregatos omnes causa dicta ad Infe-
 ros proficisci cum duce illo, cui mandatum est eos qui illinc abierant, illuc deducere. Quod aliis deinde
 libri ejusdem locis repetit; & post illum Plotinus Enn. 3. libr. 4. cap. 6. *ὁ μὲν οὖν δαίμων*
σὺν τῷ ἀγαθῷ, ἀγαθὸν λίγη) εἰς ἄδου. σὺν τῷ δὲ κακῷ, κακῶν τὰ ἔχοντα ἰκάνουσι δαίμονα, ὁμοῦ ζῶντα
εὐλιχῆ, καὶ ἡγῆσθαι ὅτι εὐνοῦντο δὴ σπέρματα. Daemon ergo ille quem dicimus, deducere fertur ad inferos, non amplius
 idem permanere, nisi eadem iussu eligat. Antea vero quomodo? adducere nimirum ad iudicium. Au-
 gustinus libr. 12. De Civ. Dei, cap. 24. Illi autem, inquit, qui Platoni suo credunt, non ab
 illo summo Deo qui fabricans est mundum, sed ab alijs minoribus, quos quidem ipse creaverit, permiffa
 seve iussu ejus animalia facta esse cuncta mortalia, in quibus homo praecipuum, Visque ipse cognatum
 teneret locum. Et deinde: *Angeli autem, quos illi Deos libentius appellant, etiam si adhibent vel iussi,* E
vel permiffi operationem suam rebus quae gignuntur in mundo, tamen tam non eos dicimus creatores ani-
maliū, quam nec agricolas frugum atque arborum.

Illi quidem Origeni ex Ethnicis praeluferunt: ex Christianis vero praelusit Clemens Ale-
 xandrinus, qui animam in muliebrem uterum immitte dicit, *καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐφυσήσαν*
ὁ ἄγγελος, & Angelos *ἐκ τῶν τοῦ θεοῦ* commemorat. Et vero posterior illa de Angelorum
 humanas animas in suas sedes reponentium ministerio sententia Ecclesia Catholica pla-
 citis consona est. Priorem autem, quae animarum rationis curam Angelis adscribit, quae-
 que Tomi 13. in Iohann. loco à nobis supra allato continetur, sic ipse Origenes excusat:
ταῦτα δὲ οὐκ ἀποφασίζονται ἀγγέλων, ἀλλὰ τῶν ἁγίων πνεύματος τὰ πνεύματα τὰ ἀγαθὰ, καὶ τὰ κακὰ, ἢ ἀρετῆς ἢ πονηρίας
ἔχοντα, ἢ ἐπιποθεῖς. F

XXXV. Pratermitti poterat quaestio sequens de remunerationibus & poenis per An-
 gelos à Deo administrandis; nihil enim multum abnorme circa id argumentum Origenes
 excogitavit. Quoniam tamen cum superiore disputatione coharet eius tractatio, & pecu-
 liare nonnihil habet Adamantius; idcirco ipsam quoque leviter attingemus. Homilia ita-
 que in Ieremiam secunda (juxta ordinem in Latinis editionibus vulgo servatum) triplici-
 ter hominibus, quae promeriti sunt, Deum retribuere ostendit, primum per se, secundum
 illud Ierem. 51. 6. *Vicipindinem ipse ferietur ei*; deinde per malos Angelos, secundum illud
 Psalm. 77. 49. *Misti in eos iram indignationis tuae, indignationem, & iram, & tribulationem, im-*
missiones per Angelos malos: nonnumquam etiam per bonos, cuiusmodi multa in Scripturis
 reperiri dicit: ac leviora quidem crimina ministris suis vindicanda Deum permittere,
 ipsum

eos qui aliquando decepti sunt, eruditatis ad fidem. Quæ quamvis Sole ipso clariora sint, aduersus A
 ea tamen præscribere non dubitarunt iidem qui supra Heterodoxi, & testimonij gravita-
 tem, qua se obrui sentiebant, duplici responsione elevare; prima quidem hac, non reli-
 giosa illic Angelum precatione invocari, sed rhetorica duntaxat apostropha appellari; al-
 tera ista, spurium esse hunc locum, & adultera manu insertum: quæ gratis dicta, & solidis
 nullis probata argumentis gratis negari possunt. Fateor apostrophis aliquando Patres uti;
 apostropha hic usum esse Origenem, id vero pernego. Profecto, si cui Hæretico invocan-
 dum Spiritum sanctum hodie neganti testimonia Patrum eum invocantium obijciantur;
 is vero apostrophas has esse respondeat, magna esse dicitur responsionis hujus futilitas.
 Nec altera vero felicior: Græca Homilia hujus exemplaria desiderari aiunt; elaboratas B
 vero esse à Rufino & Hieronymo interpretationes, quorum sit levis in interpretando fi-
 des; apostropham denique illam esse à stilo Origenis alienam. Certum est Homiliarum
 istarum in Ezechielem interpretem esse Hieronymum; quem si fateamur hac de suo as-
 fuisse, fateri cogentur utique adversarij, si minus Origenem, at certe Hieronymum An-
 gelorum invocationem exemplo suo comprobasse. At sane ea exceptione opus non est.
 Sæpe se ait Hieronymus, & nos alibi docuimus, verborum numerum in interpretando
 non reddidisse, sententias duntaxat appendisse: verba neglexisse, sensus fideliter retinuisse.
 Demus itaque hæc ἀποστολήν, si forte, in Græcis ita non extitisse; dent modo Adversarij
 sententiam ipsam, qua Angeli continentur invocatio, nulla parte fuisse vitiatam. Quod ad-
 dunt autem apostrophis hujusmodi uti Origenem non solere; id quidem in Tomis verum
 esse concedimus; in Homiliis non item, quæ hujusmodi pigmentis & figuris si non refer- C
 ta, ac penitus certe vacuæ non sunt. Audiui quosdam præterea ex eadem secta, Angeli
 nomine notatum hic Episcopum asserentes, quemadmodum Apocalypseo cap. 2, & 3,
 eadem Angelorum appellatione Asiaticarum Ecclesiarum Episcopi significantur. Puderet
 illos suæ responsionis si totius loci coherentiam attentius perspicerent, in quo tutelarium
 Angelorum, ad exemplum Christi, ut sibi quidem fingebat Origenes, de caelo descendenti-
 um, & humanæ salutis curam suscipientium manifesta habetur mentio. Verba hæc sunt:
 Non sufficit unum caelum aperiri: aperiuntur plurimi, ut descendant non ab uno, sed ab omnibus caelis
 Angeli ad eos qui salvandi sunt: Angeli qui ascendebant & descendebant super Filium hominis, & ac-
 cesserunt ad eum, & ministrabant ei. Descenderunt autem Angeli, quia prior descenderat Christus, me-
 tuentes descendere, priusquam Dominus virtutum omnium, rerumque præcipere. Quando autem vide- D
 runt Principem militiae caelestis in terrestribus locis commorari, tunc per apertam viam ingressi sunt se-
 quentes Dominum suum, & parentes voluntati ejus, qui distribuit eos custodes credentium nomini suo.
 Tu heri sub Demonio eras, hodie sub Angelo. Deinde: Multitudo militiae caelestis erat laudantium &
 glorificantium Deum; quando natus est Christus. Omnia Angelis plena sunt. Veni Angele suscipe sermone
 conversum ab errore pristino. Robur his additur ex hoc testimonio Homil. 23, in Luc. Ego non
 ambigo & in caelo nostro adesse Angelos, non solum generaliter omni Ecclesie, sed etiam sigillatim: de
 quibus Salvator ait: Angeli eorum semper vident faciem Patris mei qui in caelis est. Duplex hic adest Ec-
 clesie, una hominum, altera Angelorum. Si quid juxta rationem & juxta Scripturarum dicimus volun-
 tatem, letantur Angeli, & orant nobiscum. Itaque perspicuum est non Episcopum interpellasse
 Origenem in priore illo loco, sed Angelum invocasse. Incausum ergo ad Angelorum E
 repudiandum cultum Origenis auctoritatem prætendit vir alioquin eximia eruditionis Ger-
 Iohann. Vossius libr. 1. De orig. idol. cap. 9. Porro quam priore loco adhibuimus res-
 ponsionem, eam ipsam usurpare fere licet aduersus loca aliqua Origenis, aliorumque Pa-
 trum, quibus Deo soli, nec cuiquam præterea cultus ac fides tribuenda pronuntiatur, &
 quibus receptam à Catholicis Angelorum invocationem, & ad preces nostras Deo offe-
 rendas allegationem impugnare student Adversarij: inter quos tamen nonnulli, viri can-
 didi & eruditi, veritate quippe victi, Angelorum intercessionem & postulari posse, & im-
 petrari fatentur.

XXXVII. Accusatum olim falso Origenem refert Anonymus apud Photium Cod. 117.
 cum multis nominibus, tum idcirco quod affirmaverit, ὅτι τὰ χερουβίμια ἐπίνοιαί τῆ ὑπὸ εἰσὶν
 Cherubimos cogitationes Filij essent. Crimen istud quomodo ab Adamantio depulerit Anony- F
 mus iste, equidem nescio; ex Photij tamen verbis id videtur consequi, tamquam falso con-
 fecta, & Origeni per calumniam impacta ab hoc ejus patrono fuisse confutata. Verumtam-
 en ut illud ab Origene scriptum demus, liquido tamen juraverim, ut alia fere omnia, sic
 ea quoque ἀλλογενεῖα ipsam proposuisse. Eadem itaque valeat hic responsio, qua ad eum
 supra excusandum usi sumus, cum Filium & Spiritum sanctum duos esse Seraphimos, &
 Christum quoque virum eum sterilem esse diceret, quem commemorat Ieremias cap. 22.
 v. 30.

XXXVIII. Animadvertimus supra diversa Origenem Angelis ac Dæmonibus affin-

A xisse corpora, citra ullum *επίσης* & naturæ discrimen. Ex ea opinione nata est illa altera, crassius hoc, & aëri nostro cognatum Dæmonum corpus, res sui generis appetere, suffitus puta, & nidores sacrificiorum; ac sanguinem etiam victimarum ligurire; nec iis tantum delectari, quod homines idololatriæ deditos esse videant, sed etiam propter voluptatem ac delicias, quibus eorum corpora afficiuntur. Origenes libr. 3. contr. Cels. πάντες μὲν, inquit, οἱ θεοὶ τῆς ἰδίων εἰσι δαιμόνια λογία, καὶ αὐτὰς θυσίας, καὶ τὰ αἵματα, καὶ τὰς λοιπὰς αἰμάτων δασσορὰς καλλιδούδωρα, ἔστι ἀπό τῆς μὴ σφραγισμένης τῆς ἐπὶ πάσι θεῶν. & libr. 7. sequente, postquam dixit Spiritus quosdam impuros citra terram degere, hoc subiicit: διηροὶ ἢ πονηροὶ αὐτοὶ τυχεροὶ καὶ τὸ τῆς θυσιῶν ἀναθυμιάσει καὶ τὸ τῶν αἱμάτων καὶ ὀσμωτικῶν δασσορὰς φερόμενα αὐτῶν τὰ σώματα φιλοδοξούντων ἵνα τοῖς τοῖς ἐσὶ αὐτὸ τυχεροὶ ἢ ἀπειροὶ φιλοζωῖν. & libr. 8. τὰ δὲ πάντα, τῶν αἱμάτων μὴ σακευθέντες, ὑπὲρ φασὶν εἶναι τοῦ δαιμόνιου, φερόμενον ἢ ἀπὸ αὐτῶν ἀναθυμιάσεων. ἀπαγορεύει ὁ λόγος, ἵνα μὴ φερόμενον φερεῖ δαιμόνιον. & in Protreptico ad Martyrium: ἵπτι δὲ πῶς μὴ θεωροῦντες τὸ αὐτὸ τῶν δαιμόνιων λόγον, καὶ ὡς ἑαυτὸν τὸ φερόμενον ἐν τῷ πάθει τούτῳ καὶ ἀειζαίῳ αἵματι, διδοῦντο φερεῖ, ἢ ἵπτι τῶν ἀναθυμιάσεων ὑπηρετοῦν, ὅτι κτίσις αἰ κινῆ αἵματα, καὶ λιβατωτοὶ, δεδωκεν λίξουσι ὡς ἀδελφοὶ τὸ θύειν, εἰπομεν ἂν καὶ σφραγιστῶν ὅτι εἴπερ οἱ φορεῖς λησταί, καὶ φονεῖσι, καὶ βαρβάρους ἰσχυροὺς τῆς μεγάλης βασιλείας, ὡς τὸ κοινὸν ἀδελφότητα καὶ ἀδελφότητα πῶς πῶς οἱ τοῖς ἰσχυροὺς ὑπηρετοῦσι ἵπτι τῶν δαιμόνιων φερεῖς φερεῖς αὐτοὶ ἐν τῷ ἀειζαίῳ τούτῳ, δευρότατα ἂν ἰσχυροὶντο.

In eadem porro ac Origenes caussa sunt vetustior illo Iustinus, & recentior Maternus Firmicus, quorum ille Apolog. 1. scribit Angelos perduelles in servitum homines redigisse, cum aliis modis, tum ἵπτι διδαχῆς θυμάτων καὶ θυμωμάτων, καὶ ἀποδῶν. ἂν ἐκ δέ τις γρηγοῦσιν, καὶ τὸ πάθει ἑπιθυμῶν δευδωδῶν. Docendo sacrificiorum, suffituum, & libationum ritibus, quibus tum indigerunt, postquam cupiditatum affectionibus sese submiserunt. Hic vero cap. 14. libri De error. profan. relig. asserit substantiam Dæmonum à Diabolo prognatorum sanguine victimarum nutrir.

QVÆSTIO SEXTA.

DE ANIMA.

D I. De animæ origine quid statueret Origenes certum non habuit. II. Ex dogmate *αἰώνιας* *παύσεως* & perpetui libertatis usus maxima Origenianorum errorum pars profluxit. III. Vtrum animas rationis compotes è substantia divina delibatas esse asseruerit. IV. An eas corpore antiquiores, in illudque pro peccatis demissas putaverit. V. Vnde nomen, *ψυχή*, factum autumataverit. VI. Ex his multorum criminationibus est appetitus. VII. Ad doctrinæ huius fontes digitus intenditur; VIII. quam variis Scripturæ locis fulcire conatus est Origenes: IX. mali licet eam funditus labefactent. X. Patres eius assertores recensentur. XI. Nihil his temporibus fuerat ab Ecclesia super hoc argumento determinatum; XII. nec multo recentioribus. XIII. Vtrum animas corporeas, & quali corpore præditas crediderit. XIV. Origenem Patrum multorum assensus, & sua excusare potest hæsitatio. XV. Ex antiqua Philosophia opinionem suam depromsit. Intricatus Methodij locus explicatur. XVI. Vtrum solam animam hominem constituere dixerit. XVII. Examinatur Origeniana *μετασσωμάτων*. XVIII. Pythagoricam *μεταμύθησιν* propugnasse à plurimis dictus est Adamantius: XIX. sed multis purgatur. XX. Metempsychosæos auctores produntur.

F I. QVONIAM hominum animas eiusdem esse ac Angelos ordinis & naturæ voluit Origenes, explorata horum iuxta ipsius definitiones natura, de illis nunc ut agamus, rerum feries desiderat. Observandum vero illud est ante omnia, obsecrum ac difficile visum hoc argumentum Origeni, itidem ut aliis Ecclesiæ Patribus plerisque, summaque in hæsitatioe & angustia fuisse versatum. Cum enim libro 3. De princ. cap. 4. præcipuas tres proposuisset de anima sententias; utrum duplex sit in nobis, diviniior altera & de coelo depromta, alia inferior; an una tantum cælestis iuncta corpori, à quo inclinetur & deprimatur ad vitia; an vero constet anima partibus duabus, quarum alia sit rationis particeps, ratione altera careat; postquam singulas accurate opiniones excussit, in nullam inclinans partem, subjungit tandem: *Et nos quidem prout potuimus, ex sim-*